

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ (δεύτερο πενταμελές τμήμα)
της 15ης Σεπτεμβρίου 1998 *

Στην υπόθεση T-11/95,

BP Chemicals Ltd, εταιρία αγγλικού δικαίου, εγκατεστημένη στο Λονδίνο, εκπροσωπούμενη από τους James Flynn, barister, του δικηγορικού συλλόγου Αγγλίας και Ουαλίας, και Alec Burnside, solicitor, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο το γραφείο των δικηγόρων Loesch και Wolter, 11, rue Goethe,

προσφεύγουσα,

υποστηριζόμενη από το

Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και Βόρειας Ιρλανδίας, εκπροσωπούμενο από τη Lindsey Nicoll, του Treasury Solicitor's Department, επικουρούμενη από τους Kenneth Parker, QC, και Rhodri Thompson, barister, του δικηγορικού συλλόγου Αγγλίας και Ουαλίας, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο την Πρεσβεία του Ηνωμένου Βασιλείου, 14, boulevard Roosevelt,

παρεμβαίνον,

κατά

Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενης αρχικώς από τους Jean-Paul Kerpenne και Paul Nemitz, εν συνεχεία από τους Nemitz και

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

Nicholas Khan, μέλη της Νομικής Υπηρεσίας, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον Carlos Gómez de la Cruz, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, Centre Wagner, Kirchberg,

καθής,

υποστηριζομένης από την

Ιταλική Δημοκρατία, εκπροσωπούμενη από τον καθηγητή Umberto Leanza, προϊστάμενο της υπηρεσίας διπλωματικών διαφορών του Υπουργείου Εξωτερικών, επικουρούμενο από τον Maurizio Fiorilli, avvocato dello Stato, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο την Πρεσβεία της Ιταλίας, 5, rue Marie-Adélaïde,

και τις

ENI SpA, εταιρία ιταλικού δικαίου, εγκατεστημένη στη Ρώμη,

EniChem SpA, εταιρία ιταλικού δικαίου, εγκατεστημένη στο Μιλάνο (Ιταλία), εκπροσωπούμενες από τους Mario Siragusa, δικηγόρο Ρώμης, και Giuseppe Scassellati-Sforzolini, δικηγόρο Μπολώνιας, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο τα γραφεία των δικηγόρων Elvinger και Hoss, 15, Côte d'Eich,

παρεμβαίνουσες,

που έχει ως αντικείμενο προσφυγή ακυρώσεως της από 27 Ιουλίου 1994 αποφάσεως της Επιτροπής σχετικά με τις ενισχύσεις που η Ιταλία αποφάσισε να χορηγήσει στην επιχείρηση EniChem SpA (ΕΕ C 330, σ. 7),

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
(δεύτερο πενταμελές τμήμα),

συγκείμενο από τους C. W. Bellamy, Πρόεδρο, C. P. Briët, R. García-Valdecasas, A. Καλογερόπουλο και A. Potocki, δικαστές,

γραμματέας: J. Palacio González, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της προφορικής διαδικασίας της 23ης Σεπτεμβρίου 1997 και της 17ης Μαρτίου 1998,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

Ιστορικό

¹ Η ENI SpA (στο εξής: ENI) είναι εταιρία χαρτοφυλακίου συσταθείσα τον Ιούλιο του 1992 από τη μετατροπή της ιταλικής δημόσιας επιχειρήσεως Ente Nazionale Idrocarburi σε εταιρία περιορισμένης ευθύνης. Έως τον Νοέμβριο

του 1995, το ιταλικό Υπουργείο Οικονομικών ήταν ο μόνος μέτοχος της ENI. Η EniChem SpA (στο εξής: EniChem) είναι θυγατρική κατά σχεδόν 100 % της ENI, η οποία παράγει και εμπορεύεται ευρεία σειρά χημικών προϊόντων. Η EniChem έλκει την καταγωγή της από την εταιρία Enimont SpA (στο εξής: Enimont), κοινή επιχείρηση δημιουργηθείσα τον Μάιο του 1989 από τις Ente Nazionale Idrocarburi και Montedison SpA.

- 2 Την 1η Οκτωβρίου 1992, η ENI πραγματοποίησε την πρώτη εισφορά 1 000 δισεκατομμυρίων ιταλικών λιρών (LIT) στο κεφάλαιο της EniChem. Τον Δεκέμβριο του 1993, πραγματοποίησε τη δεύτερη εισφορά 794 δισεκατομμυρίων LIT στο κεφάλαιο της EniChem. Οι εισφορές αυτές (στο εξής: δύο πρώτες εισφορές) δεν κοινοποιήθηκαν προηγουμένως στην Επιτροπή βάσει του άρθρου 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης ΕΚ.
- 3 Στις 16 Φεβρουαρίου 1994, η Επιτροπή αποφάσισε να κινήσει τη διαδικασία του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης για τις δύο αυτές πρώτες εισφορές. Με το από 16 Μαρτίου 1994 έγγραφο οχλήσεως, πληροφόρησε την Ιταλική Κυβέρνηση για την απόφαση αυτή και της ζήτησε να υποβάλει τις παρατηρήσεις της.
- 4 Κατά τη συνάντηση που πραγματοποιήθηκε στις 15 Απριλίου 1994 μεταξύ της γενικής διευθύνσεως ανταγωνισμού (ΓΔ IV) της Επιτροπής, της ENI και της EniChem, ο πρόεδρος της EniChem υπέβαλε πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως που έπρεπε να εφαρμοστεί κατά την περίοδο 1994 έως 1997. Το πρόγραμμα αυτό προέβλεπε νέα εισφορά της ENI στο κεφάλαιο της EniChem ποσού 3 000 δισεκατομμυρίων LIT (στο εξής: τρίτη εισφορά).
- 5 Με το από 18 Μαΐου 1994 έγγραφο, η Ιταλική Κυβέρνηση απάντησε επίσημα στο από 16 Μαρτίου 1994 έγγραφο της Επιτροπής. Αποσπάσματα του προγράμματος αναδιαρθρώσεως, τα οποία έκαναν μνεία της τρίτης εισφοράς, είχαν προσαρτηθεί στην απάντηση αυτή.

- 6 Στις 2 Ιουνίου 1994, η Επιτροπή δημοσίευσε στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* το κείμενο του από 16 Μαρτίου 1994 εγγράφου της προς την Ιταλική Κυβέρνηση, υπό μορφή ανακοινώσεως «προς τα άλλα κράτη μέλη και τους λοιπούς ενδιαφερόμενους σχετικά με ενίσχυση την οποία η Ιταλία αποφάσισε να χορηγήσει προς την *EpiChem SpA*» (ΕΕ C 151, σ. 3), καλώντας τους να της υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους εντός προθεσμίας 30 ημερών. Η ανακοίνωση αυτή δεν περιείχε καμία μνεία της τρίτης εισφοράς.
- 7 Με το από 6 Ιουνίου 1994 έγγραφο, η Ιταλική Κυβέρνηση επέστησε την προσοχή της Επιτροπής στο γεγονός ότι το πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως της *EpiChem*, καθώς και οι από 18 Μαΐου 1994 παρατηρήσεις της, αφορούσαν όχι μόνον τις εισφορές που ήταν αντικείμενο της έρευνας που κίνησε η Επιτροπή με το από 16 Μαρτίου 1994 έγγραφο, αλλά και την τρίτη εισφορά. Η κυβέρνηση ήλπιζε ότι η διαδικασία εξετάσεως σχετικά με την τελευταία αυτή εισφορά θα περατωνόταν γρήγορα.
- 8 Κατόπιν συζητήσεων που έγιναν στα πλαίσια μιας ομάδας εργασίας που είχε συσταθεί από εκπροσώπους της βιομηχανίας και του Department of Trade and Industry (στο εξής: DTI), η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου υπέβαλε στην Επιτροπή, την 1η Ιουλίου 1994, παρατηρήσεις, σε απάντηση της από 2 Ιουνίου 1994 ανακοινώσεως, με τις οποίες εξέφραζε τις αμφιβολίες της ως προς την αιτιολόγηση των δύο πρώτων εισφορών. Το Ηνωμένο Βασίλειο επέστησε επίσης την προσοχή της Επιτροπής σε άρθρα του Τύπου σχετικά με την τρίτη εισφορά και ζήτησε, μεταξύ άλλων, η τελευταία αυτή εισφορά να αποτελέσει αντικείμενο χωριστής και εμπεριστατωμένης εξετάσεως.
- 9 Στις 27 Ιουλίου 1994, η Επιτροπή δημοσίευσε την ανακοίνωση Τύπου IP/94/728 (στο εξής: ανακοίνωση Τύπου της Επιτροπής) στην οποία ανέφερε ότι είχε αποφασίσει, την ίδια ημέρα, να περατώσει τη διαδικασία που κινήθηκε βάσει του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης ως προς τις δύο πρώτες εισφορές, εγκρίνοντας έτσι τη χορηγηθείσα ενίσχυση, και να δηλώσει ότι η τρίτη εισφορά δεν αποτελούσε κρατική ενίσχυση.
- 10 Η τρίτη εισφορά πραγματοποιήθηκε τμηματικώς μεταξύ Αυγούστου και Οκτωβρίου 1994.

- 11 Την 1η Αυγούστου 1994, η αμερικανική εταιρία Union Carbide Corporation (στο εξής: UCC) δημοσίευσε ανακοίνωση στον Τύπο με την οποία ανήγγειλε την πρόθεσή της να δημιουργήσει με την EniChem κοινή επιχείρηση για την παραγωγή και την εμπορία πολυαιθυλενίου στην Ευρώπη.
- 12 Η προσφεύγουσα έλαβε γνώση της εγκρίσεως εκ μέρους της Επιτροπής της ανακεφαλαιοποίησής της EniChem με την ανάγνωση της ανακοινώσεως Τύπου της UCC. Επικοινωνήσε τότε με το DTI, το οποίο έλαβε αντίγραφο του αγγλικού κειμένου της ανακοινώσεως Τύπου της Επιτροπής μέσω της μόνιμης αντιπροσωπείας του Ηνωμένου Βασιλείου στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες. Το αντίγραφο αυτό απεστάλη στην προσφεύγουσα στις 3 Αυγούστου 1994.
- 13 Η απόφαση που έλαβε η Επιτροπή στις 27 Ιουλίου 1994 (στο εξής: επίδικη απόφαση) κοινοποιήθηκε στην Ιταλική Κυβέρνηση με το από 9 Αυγούστου 1994 έγγραφο.
- 14 Η Επιτροπή διαπιστώνει στο σημείο 4 της επίδικης αποφάσεως ότι η τρίτη εισφορά 3 000 δισεκατομμυρίων LIT δεν συνιστά κρατική ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης, λόγω του ότι η εισφορά αυτή μπορούσε να είχε πραγματοποιηθεί από ιδιώτη επενδυτή σε οικονομία αγοράς.
- 15 Στο σημείο 5 της επίδικης αποφάσεως, εκθέτει ότι οι δύο πρώτες εισφορές, συνολικού ύψους 1 794 δισεκατομμυρίων LIT, «δεν θα έχουν καμία απόδοση» και «κανένας ιδιώτης επενδυτής δεν θα αποφάσιζε να επενδύσει ένα τέτοιο ποσό χωρίς να βεβαιωθεί προηγουμένως ότι έχει καταρτιστεί συνολικό πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως». Προσθέτει ότι «οι εισφορές αυτές πρέπει επομένως να θεωρηθούν ως ενισχύσεις αποβλέπουσες στην κάλυψη των ζημιών της EniChem, οι οποίες προέκυψαν ουσιαστικά από κλείσιμο εγκαταστάσεων» που αναφέρονται συνοπτικά στην επίδικη απόφαση. Πάντως, στο σημείο 6 της επίδικης αποφάσεως, η Επιτροπή διαπιστώνει ότι, λαμβάνοντας υπόψη τον σημαντικό αριθμό μονάδων παραγωγής που έκλεισαν και την επακόλουθη μείωση της παραγωγικής ικανότητας, οι δύο πρώτες εισφορές συμβιβάζονται με την κοινή αγορά, σύμφωνα με το άρθρο 92, παράγραφος 3, στοιχείο γ', της Συνθήκης.

- 16 Κατά τη διάρκεια συναντήσεως στις 11 Νοεμβρίου 1994, η Επιτροπή παρέδωσε στις βρετανικές αρχές και στην προσφεύγουσα έγγραφο το οποίο χαρακτηρίζει στα υπομνήματά της ως το πλήρες κείμενο της επίδικης απόφασης.
- 17 Η επίδικη απόφαση δημοσιεύθηκε στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* στις 26 Νοεμβρίου 1994 (ανακοίνωση της Επιτροπής σύμφωνα με το άρθρο 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης ΕΚ προς τα άλλα κράτη μέλη και τους λοιπούς ενδιαφερόμενους σχετικά με ενίσχυση την οποία η Ιταλία αποφάσισε να χορηγήσει προς την EniChem SpA, ΕΕ C 330, σ. 7).

Διαδικασία

- 18 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 20 Ιανουαρίου 1995, η προσφεύγουσα άσκησε την παρούσα προσφυγή.
- 19 Με διάταξη της 13ης Οκτωβρίου 1995, το Πρωτοδικείο (δεύτερο πενταμελές τμήμα) επέτρεψε στο Ηνωμένο Βασίλειο και στην Ιταλική Δημοκρατία να παρέμβουν στην παρούσα υπόθεση προς υποστήριξη των αιτημάτων, αντιστοίχως, της προσφεύγουσας και της Επιτροπής. Με διάταξη της 19ης Οκτωβρίου 1995 επετράπη στις ENI και EniChem να παρέμβουν προς υποστήριξη των αιτημάτων της Επιτροπής.
- 20 Με διάταξη της 26ης Ιουλίου 1996 (BP Chemicals κατά Επιτροπής, T-11/95, Συλλογή 1996, σ. II-599), το Πρωτοδικείο (δεύτερο πενταμελές τμήμα) απέρριψε αίτηση υποβληθείσα από τις ENI και EniChem αποβλέπουσα στη χορήγηση παρεκκλίσεως βάσει του άρθρου 35, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας όσον αφορά τη μετάφραση, στη γλώσσα διαδικασίας, των συνημμένων στο υπόμνημα παρεμβάσεως εγγράφων.

- 21 Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή, το Πρωτοδικείο (δεύτερο πενταμελές τμήμα) αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία. Στο πλαίσιο των μέτρων οργάνωσης της διαδικασίας, η Επιτροπή, η Ιταλική Δημοκρατία, οι ENI και EniChem κλήθηκαν να απαντήσουν γραπτώς σε ορισμένες ερωτήσεις και να προσκομίσουν ορισμένα έγγραφα, πριν από την επ' ακροατηρίου συζήτηση. Το Πρωτοδικείο ζήτησε, μεταξύ άλλων, από την Επιτροπή να προσκομίσει τους υπολογισμούς που περιλαμβάνονται στον φάκελό της ως προς το ζήτημα αν η τρίτη εισφορά μπορούσε να είναι αποδεκτή από ιδιώτη επενδυτή σε οικονομία αγοράς.
- 22 Η Επιτροπή, η ENI και η EniChem απάντησαν στις ερωτήσεις αυτές και προσκόμισαν ορισμένα έγγραφα στις 30 Ιουνίου 1997. Ειδικότερα, η Επιτροπή προσκόμισε τον υπολογισμό της αποδόσεως της τρίτης εισφοράς με ημερομηνία 1η Ιουλίου 1994 (στο εξής: πίνακας QI/1). Η Ιταλική Δημοκρατία υπέβαλε τις παρατηρήσεις της στις 30 Ιουλίου 1997.
- 23 Οι διάδικοι ανέπτυξαν προφορικά τις παρατηρήσεις τους και απάντησαν στις ερωτήσεις του Πρωτοδικείου κατά τη συνεδρίαση της 23ης Σεπτεμβρίου 1997. Πάντως, στο τέλος της συνεδριάσεως αυτής, το Πρωτοδικείο αποφάσισε να μη περατώσει την προφορική διαδικασία.
- 24 Με το από 26 Σεπτεμβρίου 1997 έγγραφο, η προσφεύγουσα ζήτησε την άδεια να καταθέσει εγγράφως παρατηρήσεις για τους υπολογισμούς που περιλαμβάνονται στον πίνακα QI/1.
- 25 Με το από 26 Σεπτεμβρίου 1997 έγγραφο, οι εκπρόσωποι της Επιτροπής πληροφορήσαν το Πρωτοδικείο ότι ο πίνακας QI/1, με ημερομηνία 1η Ιουλίου 1994, δεν είχε καταρτιστεί πριν από τη λήψη της επίδικης αποφάσεως στις 27 Ιουλίου 1994, αλλά αποτελούσε αναδιάταξη της εκτελεσθείσας εργασίας κατά την προετοιμασία της αποφάσεως αυτής.
- 26 Με το από 13 Οκτωβρίου 1997 έγγραφο, το Πρωτοδικείο κάλεσε την Επιτροπή να αναφέρει αν προέβαλε πάντοτε τους υπολογισμούς οι οποίοι περιλαμβάνονται στον πίνακα QI/1 προκειμένου να υποστηρίξει τον ισχυρισμό που περιέχει η επίδικη απόφαση ότι η τρίτη εισφορά μπορούσε να πραγματοποιηθεί από

ιδιώτη επενδυτή σε οικονομία αγοράς. Στην αντίθετη περίπτωση καλούσε την Επιτροπή να διευκρινίσει, με βάση την αιτιολογία της επίδικης αποφάσεως και τα έγγραφα της Επιτροπής, τους υπολογισμούς ή τα άλλα προβαλλόμενα στοιχεία για να δικαιολογήσει το συμπέρασμά της επί των σημείων αυτών.

- 27 Με το από 16 Οκτωβρίου 1997 έγγραφο, η Επιτροπή πληροφόρησε το Πρωτοδικείο ότι τα συνημμένα στις από 30 Ιουνίου 1997 παρατηρήσεις της έγγραφα QI/2 και QI/4 (στο εξής: πίνακες QI/2 και QI/4) ήσαν αντίγραφα των πρωτοτύπων τα οποία περιλαμβάνονταν στον φάκελο της κατά τη λήψη της επίδικης αποφάσεως, όμως, το έγγραφο στο παράρτημα QI/3 (στο εξής: πίνακας QI/3) είχε ανασυνταχθεί μετά τη λήψη της επίδικης αποφάσεως, προς μεγαλύτερη κατανόηση, βάσει ενός πίνακα που υπήρχε τότε.
- 28 Με τις από 11 Νοεμβρίου 1997 παρατηρήσεις της, η Επιτροπή απάντησε στην από 13 Οκτωβρίου 1997 ερώτηση του Πρωτοδικείου, υποβάλλοντας συγχρόνως τους υπολογισμούς (στο εξής: πίνακας Α και πίνακας Β) που περιείχαν ορισμένα νέα στοιχεία σε σχέση με τους υπολογισμούς του πίνακα QI/1.
- 29 Με το από 24 Νοεμβρίου 1994 έγγραφο, το Πρωτοδικείο κάλεσε την προσφεύγουσα και τους παρεμβαίνοντες να υποβάλουν τις γραπτές τους παρατηρήσεις σχετικά με τα έγγραφα και τις παρατηρήσεις που υπέβαλε η Επιτροπή στις 30 Ιουνίου 1997, 26 Σεπτεμβρίου 1997, 16 Οκτωβρίου 1997 και 11 Νοεμβρίου 1997.
- 30 Στις 19 Ιανουαρίου 1998, η προσφεύγουσα, το Ηνωμένο Βασίλειο, η ENI και η EniChem κατέθεσαν τις παρατηρήσεις τους ανταποκρινόμενες στην πρόσκληση αυτή.
- 31 Οι διάδικοι ανέπτυξαν προφορικά τις παρατηρήσεις τους και απάντησαν στις ερωτήσεις του Πρωτοδικείου κατά τη συνεδρίαση της 17ης Μαρτίου 1998, στο τέλος της οποίας περατώθηκε η προφορική διαδικασία.

Αιτήματα των διαδίκων

- 32 Η προσφεύγουσα ζητεί από το Πρωτοδικείο:
- να ακυρώσει την επίδικη απόφαση·
 - να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα·
 - να καταδικάσει την Ιταλική Δημοκρατία, την ENI και την EniChem στα έξοδα που προκλήθηκαν από τις αντίστοιχες παρεμβάσεις τους.
- 33 Το Ηνωμένο Βασίλειο ζητεί από το Πρωτοδικείο να ακυρώσει την επίδικη απόφαση.
- 34 Η Επιτροπή ζητεί από το Πρωτοδικείο:
- να απορρίψει την προσφυγή·
 - να καταδικάσει την προσφεύγουσα στα δικαστικά έξοδα·
 - να καταδικάσει το Ηνωμένο Βασίλειο στα δικαστικά έξοδα.

35 Η ENI και η EniChem ζητούν από το Πρωτοδικείο:

- να απορρίψει την προσφυγή ως απαράδεκτη·
- επικουρικώς, να απορρίψει την προσφυγή ως αβάσιμη·
- να καταδικάσει την προσφεύγουσα στα δικαστικά έξοδα της ENI και της EniChem.

36 Η Ιταλική Δημοκρατία υποστηρίζει τα αιτήματα της Επιτροπής.

Επί του παραδεκτού της προσφυγής

37 Η Επιτροπή, η Ιταλική Δημοκρατία, η ENI και η EniChem προβάλλουν ότι η προσφυγή είναι απαράδεκτη, αφενός, ως εκπρόθεσμη και, αφετέρου, διότι η επίδικη απόφαση δεν την αφορά ατομικά κατά την έννοια του άρθρου 173, τέταρτο εδάφιο, της Συνθήκης.

Επί της προθεσμίας ασκήσεως της προσφυγής

Επιχειρήματα των διαδίκων

38 Η Επιτροπή προβάλλει ότι η προσφυγή, κατατεθείσα στις 20 Ιανουαρίου 1995, ασκήθηκε εκτός της προθεσμίας που προβλέπει το άρθρο 173, πέμπτο εδάφιο,

της Συνθήκης. Συγκεκριμένα, η προθεσμία προς άσκηση προσφυγής άρχισε να τρέχει στις 3 Αυγούστου 1994, ημερομηνία κατά την οποία η προσφεύγουσα έλαβε γνώση της επίδικης πράξεως με την ανάγνωση της ανακοινώσεως Τύπου της Επιτροπής.

- 39 Κατά την Επιτροπή, τόσο από το γράμμα του άρθρου 173, πέμπτο εδάφιο, της Συνθήκης όσο και από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι από της χρονικής επελεύσεως του πρώτου από τα τρία γεγονότα που προβλέπει η διάταξη αυτή, δηλαδή της δημοσίευσής της επίδικης πράξεως, της κοινοποιήσεώς της στον προσφεύγοντα ή της γνώσεως της εν λόγω πράξεως απ' αυτόν, αρχίζει να τρέχει η προθεσμία προς άσκηση προσφυγής (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις του Δικαστηρίου της 5ης Μαρτίου 1986, 59/84, Tezi Textiel κατά Επιτροπής, Συλλογή 1986, σ. 887, σκέψεις 9 έως 12, και της 23ης Μαΐου 1989, 378/87, Top Hit Holzvertrieb κατά Επιτροπής, Συλλογή 1989, σ. 1359, σκέψεις 12 έως 15).
- 40 Εν προκειμένω, η ανακοίνωση Τύπου της Επιτροπής παρέσχε στην προσφεύγουσα ακριβή γνώση του περιεχομένου και της αιτιολογίας της εν λόγω πράξεως ώστε να μπορεί να κάνει χρήση του δικαιώματός της ασκήσεως προσφυγής. Έστω και αν υποθεθεί ότι, στις 3 Αυγούστου 1994, η προσφεύγουσα δεν είχε επαρκή γνώση του περιεχομένου και της αιτιολογίας της επίδικης πράξεως, κατά την έννοια του άρθρου 173, πέμπτο εδάφιο, της Συνθήκης, η προθεσμία ασκήσεως προσφυγής δεν θα είχε αρχίσει να τρέχει από της κοινοποιήσεως της πράξεως, δηλαδή στις 11 Νοεμβρίου 1994, παρά μόνον αν η προσφεύγουσα είχε, εντός εύλογης προθεσμίας, ζητήσει από την Επιτροπή το πλήρες κείμενο της πράξεως. Ωστόσο, η προϋπόθεση αυτή δεν συντρέχει στην προκειμένη περίπτωση.
- 41 Τέλος, η Επιτροπή αμφισβητεί τον ισχυρισμό της προσφεύγουσας ότι το κείμενο της επίδικης αποφάσεως της είχε δοθεί κατά τη συνάντηση της 11ης Νοεμβρίου 1994, υπό την αυστηρή προϋπόθεση ότι δεν θα γινόταν καμία χρήση πριν τη δημοσίευση της αποφάσεως στην Επίσημη Εφημερίδα, δέχεται όμως ότι η συνάντηση ήταν εμπιστευτική και ότι οι υπάλληλοί της είχαν επιβάλει απαγόρευση κοινοποιήσεως του εγγράφου μέχρι τη δημοσίευσή του διότι θεωρούσαν, εσφαλμένως, ότι υποχρεούνταν να αποφύγουν την κυκλοφορία του πριν από την ημερομηνία αυτή.

- 42 Η Ιταλική Δημοκρατία, η ENI και η EniChem τάσσονται με τα επιχειρήματα της Επιτροπής.
- 43 Η ENI και η EniChem υπογραμμίζουν ότι, σύμφωνα με το άρθρο 191, παράγραφος 3, της Συνθήκης, η δημοσίευση της επίδικης αποφάσεως δεν αποτελούσε προϋπόθεση προκειμένου αυτή να αναπτύξει αποτελέσματα. Υπό τις περιστάσεις αυτές, όπως τόνισαν οι γενικοί εισαγγελείς Reischl και Mancini, αντίστοιχως, στις υποθέσεις στις οποίες το Δικαστήριο εξέδωσε αποφάσεις στις 5 Μαρτίου 1980, 76/79, Könecke κατά Επιτροπής (Συλλογή τόμος 1980/I, σ. 349), και της 22ας Σεπτεμβρίου 1988, 358/85 και 51/86, Γαλλία κατά Κοινοβουλίου (Συλλογή 1988, σ. 4821), η προσφεύγουσα δεν είχε επομένως το δικαίωμα να αναμείνει τη δημοσίευση της επίδικης πράξεως προτού ασκήσει την προσφυγή της. Αυτό συμβαίνει κατά μείζονα λόγο όσον αφορά την τρίτη εισφορά, δεδομένου ότι ουδέποτε δημοσιεύθηκαν οι αποφάσεις της Επιτροπής με τις οποίες διαπιστώνεται η απουσία κρατικής ενισχύσεως βάσει του άρθρου 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης.
- 44 Η προσφεύγουσα, υποστηριζόμενη από το Ηνωμένο Βασίλειο, προβάλλει ότι η προθεσμία προς άσκηση προσφυγής του άρθρου 173, πέμπτο εδάφιο, της Συνθήκης άρχισε να τρέχει από την ημέρα δημοσιεύσεως της επίδικης αποφάσεως στην Επίσημη Εφημερίδα, δηλαδή στις 26 Νοεμβρίου 1994. Το κριτήριο της γνώσεως της επίδικης πράξεως είναι επικουρικό και έχει εφαρμογή μόνο σε περίπτωση μη δημοσιεύσεως ή κοινοποιήσεως της εν λόγω πράξεως (αποφάσεις του Δικαστηρίου Könecke κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα, και της 6ης Ιουλίου 1988, 236/86, Hüttenwerke κατά Επιτροπής, Συλλογή 1988, σ. 3761, σκέψη 14).
- 45 Ούτε η ανακοίνωση Τύπου της Επιτροπής ούτε η εμπιστευτική παράδοση αντιγράφου της επίδικης αποφάσεως κατά τη συνάντηση της 11ης Νοεμβρίου 1994 αποτελούν κοινοποίηση. Εξάλλου, κατά τη συνάντηση της 11ης Νοεμβρίου 1994, η επίδικη απόφαση δόθηκε στην προσφεύγουσα υπό την αυστηρή προϋπόθεση ότι δεν θα γίνει καμία χρήση πριν τη δημοσίευσή της, με συνέπεια ότι η προθεσμία δεν έπρεπε να αρχίσει να τρέχει από την ημέρα της συναντήσεως αυτής. Εν πάση περιπτώσει, η ανακοίνωση Τύπου της Επιτροπής δεν παρέσχε στην προσφεύγουσα επαρκή γνώση της εν λόγω πράξεως. Εξάλλου, η προσφεύγουσα ενήργησε με όλη την απαιτούμενη επιμέλεια προκειμένου να λάβει αντίγραφο της επίδικης αποφάσεως.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 46 Κατά το άρθρο 173, πέμπτο εδάφιο, της Συνθήκης, οι προσφυγές που προβλέπονται στο άρθρο αυτό ασκούνται εντός δύο μηνών υπολογιζομένων, κατά περίπτωση, από τη δημοσίευση της πράξεως, την κοινοποίησή της στον προσφεύγοντα ή, ελλείψει δημοσιεύσεως ή κοινοποίησεως, από την ημέρα κατά την οποία ο προσφεύγων έλαβε γνώση της πράξεως.
- 47 Από τη διατύπωση της διατάξεως αυτής προκύπτει ότι το κριτήριο της ημερομηνίας κατά την οποία ο ενδιαφερόμενος λαμβάνει γνώση της πράξεως, ως σημείο ενάρξεως της προθεσμίας ασκήσεως προσφυγής, έχει επικουρικό χαρακτήρα σε σχέση με εκείνα της δημοσιεύσεως ή της κοινοποίησεως της πράξεως (απόφαση του Δικαστηρίου της 10ης Μαρτίου 1998, C-122/95, Γερμανία κατά Συμβουλίου, Συλλογή 1998, σ. I-973, σκέψη 35· βλ., επίσης, στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων, τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Carotorti στην υπόθεση όπου το Δικαστήριο εξέδωσε απόφαση στις 17 Σεπτεμβρίου 1980, 730/79, Philip Morris κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1980/III, σ. 13, 22, ειδικότερα σ. 24).
- 48 Εν προκειμένω, η επίδικη απόφαση δημοσιεύθηκε στις 26 Νοεμβρίου 1994. Στην περίπτωση κατά την οποία η απόφαση δεν κοινοποιήθηκε προηγουμένως στην προσφεύγουσα, πρέπει επομένως να γίνει δεκτό ότι η παρούσα προσφυγή, κατατεθείσα στις 20 Ιανουαρίου 1995, ασκήθηκε εντός της προθεσμίας που προβλέπει το άρθρο 173, πέμπτο εδάφιο, της Συνθήκης.
- 49 Το συμπέρασμα αυτό επιβάλλεται ακόμη περισσότερο στην προκειμένη περίπτωση, καθόσον αποτελεί πάγια πρακτική ότι οι αποφάσεις της Επιτροπής με τις οποίες περατούται η διαδικασία εξετάσεως των ενισχύσεων βάσει του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης δημοσιεύονται στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* (βλ., μεταξύ άλλων, το από 27 Ιουνίου 1989 έγγραφο της Επιτροπής στα κράτη μέλη, που δημοσίευσε η Επιτροπή στο δίκαιο του ανταγωνισμού στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες, τόμος II Α, «Κανόνες που έχουν εφαρμογή στις κρατικές ενισχύσεις», 1995, σ. 107, καθώς και την 20ή έκθεση σχετικά με την πολιτική ανταγωνισμού, 1990, παράγραφος 170).

- 50 Στην προκειμένη περίπτωση, η επίδικη απόφαση περάτωσε όχι μόνον τη διαδικασία εξετάσεως που κινήθηκε, σύμφωνα με το άρθρο 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης, ως προς τις δύο πρώτες εισφορές, αλλά και τη βάση του άρθρου 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης προκαταρκτική εξέταση της τρίτης εισφοράς. Πάντως, η Επιτροπή δεν αρνήθηκε ότι είχε πάντοτε την πρόθεση να δημοσιεύσει την επίδικη απόφαση για τις τρεις εισφορές στο σύνολό της. Εξάλλου, δεν αμφισβητεί ότι πληροφόρησε το Ηνωμένο Βασίλειο ότι η επίδικη απόφαση θα δημοσιευθεί, αυτό δε προκύπτει άλλωστε από τηλεομοιοτυπία που απέστειλε στη μόνιμη αντιπροσωπεία του Ηνωμένου Βασιλείου στις 29 Σεπτεμβρίου 1994, επιβεβαιώνοντας ότι η επίδικη απόφαση θα δημοσιευθεί τις προσεχείς εβδομάδες.
- 51 Υπό τις περιστάσεις αυτές, η προσφεύγουσα μπορούσε θεμιτώς να υπολογίζει ότι η επίδικη απόφαση θα αποτελούσε αντικείμενο δημοσιεύσεως στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*.
- 52 Αντιθέτως, στην περίπτωση κατά την οποία η παράδοση στην προσφεύγουσα, κατά τη συνάντηση της 11ης Νοεμβρίου 1994, του εγγράφου που η Επιτροπή χαρακτήρισε ως το πλήρες κείμενο της επίδικης αποφάσεως μπορούσε να θεωρηθεί ως «κοινοποίηση» κατά την έννοια του άρθρου 173, πέμπτο εδάφιο, της Συνθήκης, πρέπει επίσης να θεωρηθεί ότι η προσφυγή ασκήθηκε εντός της απαιτούμενης προθεσμίας. Υπό τις προϋποθέσεις αυτές, πράγματι, η προθεσμία ασκήσεως προσφυγής έληξε τη Δευτέρα 23 Ιανουαρίου 1995, αν ληφθεί υπόψη η προθεσμία των δύο μηνών που προβλέπει το άρθρο 173, πέμπτο εδάφιο, της Συνθήκης, η οποία παρεκτείνεται για το Ηνωμένο Βασίλειο κατά δέκα ημέρες, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 102, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, καθώς και τις διατάξεις του άρθρου 101, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, του ίδιου κανονισμού, που έχει εφαρμογή όταν η λήξη της προθεσμίας συμπίπτει με ημέρα Σάββατο, Κυριακή ή εορτάσιμη ημέρα.
- 53 Οι λόγοι που αντλούνται από την εκπρόθεσμη άσκηση της προσφυγής πρέπει επομένως να απορριφθούν.

Επί του ζητήματος αν η επίδικη απόφαση αφορά την προσφεύγουσα άμεσα και ατομικά

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 54 Η Επιτροπή, υποστηριζόμενη από την Ιταλική Δημοκρατία, την ENI και την EpiChem, προβάλλει ότι η προσφυγή είναι απαράδεκτη καθόσον αφορά τις δύο πρώτες εισφορές, δεδομένου ότι η επίδικη απόφαση δεν αφορά την προσφεύγουσα ατομικά, κατά την έννοια του άρθρου 173, τέταρτο εδάφιο, της Συνθήκης.
- 55 Συγκεκριμένα, η προσφεύγουσα δεν πληροί καμία από τις τρεις σωρευτικές προϋποθέσεις που προβλέπει συναφώς η νομολογία· δεν μετέσχε στη διοικητική διαδικασία ως καταγγέλλουσα ή τρίτη ενδιαφερόμενη που υπέβαλε παρατηρήσεις αφού ανακοινώθηκε η κίνηση διαδικασίας βάσει του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης· η εξέλιξη της διαδικασίας δεν καθορίστηκε σε μεγάλο βαθμό από τις παρατηρήσεις της· τέλος, η θέση της στην αγορά δεν θίγεται ουσιαστικά από την εν λόγω ενίσχυση (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 20ής Μαρτίου 1985, 264/82, Timex κατά Συμβουλίου και Επιτροπής, Συλλογή 1985, σ. 849, της 28ης Ιανουαρίου 1986, 169/84, Cofaz κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1986, σ. 391, σκέψη 25, καθώς και προτάσεις του γενικού εισαγγελέα VerLoren Van Themaat στην ίδια υπόθεση, Συλλογή 1986, σ. 392, ειδικότερα σ. 405).
- 56 Αντιθέτως, η Επιτροπή δεν αμφισβητεί ότι η προσφυγή είναι παραδεκτή όσον αφορά την εκτίμησή της για την τρίτη εισφορά, κατ' εφαρμογήν των αποφάσεων του Δικαστηρίου της 19ης Μαΐου 1993, C-198/91, Cook κατά Επιτροπής (Συλλογή 1993, σ. I-2487), και της 15ης Ιουνίου 1993, C-225/91, Matra κατά Επιτροπής (Συλλογή 1993, σ. I-3203).
- 57 Διαχωρίζοντας τη θέση τους από εκείνη της Επιτροπής επί του σημείου αυτού, η ENI και η EpiChem υποστηρίζουν ότι η προσφυγή είναι επίσης απαράδεκτη όσον αφορά την εκτίμηση της τρίτης εισφοράς. Συγκεκριμένα, η προπαρατεθείσα απόφαση του Δικαστηρίου Cook κατά Επιτροπής δεν έχει εφαρμογή σε

απόφαση με την οποία διαπιστώνεται η έλλειψη ενισχύσεως, ληφθείσα κατ' εφαρμογήν του άρθρου 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης. Η ακύρωση μιας τέτοιας αποφάσεως, αντίθετα προς την ακύρωση αποφάσεως με την οποία διαπιστώνεται ότι η ενίσχυση συμβιβάζεται προς την κοινή αγορά, δεν συνεπάγεται αυτόματα την κίνηση τυπικής διαδικασίας εξετάσεως βάσει του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης. Πράγματι, η Επιτροπή προβαίνει μάλλον σε δεύτερη εξέταση βάσει του άρθρου 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης, προκειμένου να εξακριβώσει ότι η τρίτη εισφορά, η οποία τώρα θεωρείται ότι περιλαμβάνει ένα στοιχείο ενισχύσεως, συμβιβάζεται ωστόσο με την κοινή αγορά. Η συμμετοχή των τρίτων ενδιαφερομένων, όπως της προσφεύγουσας, δεν προβλέπεται στο στάδιο αυτό της διαδικασίας. Μόνο στην περίπτωση κατά την οποία η Επιτροπή κινήσει τη διαδικασία εξετάσεως βάσει του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης η προσφεύγουσα θα είχε τη δυνατότητα να υποβάλει παρατηρήσεις όσον αφορά την τρίτη εισφορά. Επομένως, η επίδικη απόφαση δεν αφορά άμεσα την προσφεύγουσα.

- 58 Η ENI και η EniChem προβάλλουν επίσης ότι η προσφυγή είναι अपαράδεκτη όσον αφορά την τρίτη εισφορά, διότι δεν στρέφεται κατ' αποφάσεως βάσει των άρθρων 92, παράγραφος 1, και 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης. Αφού η επίδικη απόφαση ελήφθη μόνο βάσει των άρθρων 92, παράγραφος 3, στοιχείο γ', και 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης και αφού η Επιτροπή δεν είχε επεκτείνει την έρευνά της, βάσει των διατάξεων αυτών, στην τρίτη εισφορά, η προσφυγή είναι απαράδεκτη αφού η προσφεύγουσα, με τα αιτήματά της, δεν ζήτησε την ακύρωση της «χωριστής» αποφάσεως σχετικά με την τρίτη εισφορά.
- 59 Η Ιταλική Δημοκρατία υποστηρίζει ότι η προσφυγή είναι απαράδεκτη ως προς την τρίτη εισφορά, διότι η προσφεύγουσα δεν απέδειξε ότι η ENI, δημόσια επιχείρηση, είχε ενεργήσει ως δημοσία αρχή, στηριζόμενη στα δημόσια ή κοινωνικά μάλλον συμφέροντα παρά σε εγωιστικά ή εμπορικά συμφέροντα.
- 60 Η προσφεύγουσα, υποστηριζόμενη από το Ηνωμένο Βασίλειο, προβάλλει ότι η επίδικη απόφαση στο σύνολό της την αφορά ατομικά.

- 61 Θεωρεί ότι, ως ανταγωνιστής της EniChem και ελλείπει ανακοινώσεως σχετικά με την κίνηση της διαδικασίας βάσει του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης για την τρίτη εισφορά, δεν είχε τη δυνατότητα να υποβάλει τις παρατηρήσεις της, οπότε νομιμοποιείται να προσβάλει την αξιολόγηση της εν λόγω εισφοράς (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 14ης Νοεμβρίου 1984, 323/82, Intermills κατά Επιτροπής, Συλλογή 1984, σ. 3809, Cook κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα, σκέψεις 23 έως 25, και της 24ης Μαρτίου 1993, C-313/90, CIRFS κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1993, σ. I-1125). Αντίθετα προς την επιχειρηματολογία των ENI και EniChem, η προπαρατεθείσα απόφαση του Δικαστηρίου Cook κατά Επιτροπής έχει εφαρμογή σε κατάσταση στην οποία έχει ληφθεί απόφαση να μην κινηθεί η διαδικασία του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης για τον λόγο ότι το μέτρο για το οποίο πρόκειται δεν αποτελεί κρατική ενίσχυση.
- 62 Η προσφυγή είναι επίσης παραδεκτή, κατά την προπαρατεθείσα απόφαση Cook κατά Επιτροπής, ως προς τις δύο πρώτες εισφορές, οι οποίες συνδέονται άρρηκτα με την τρίτη. Συγκεκριμένα, μη διευρύνοντας τη διαδικασία με νέα ανακοίνωση βάσει του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης, η Επιτροπή στέρησε από τους ενδιαφερομένους τη δυνατότητα να εκφραστούν επί της συνολικής αναδιαρθρώσεως της EniChem, καθώς και επί της προς τούτο χρηματοδότησεως. Η βασική συλλογιστική της προπαρατεθείσας αποφάσεως Cook κατά Επιτροπής ισχύει σε μια τέτοια κατάσταση καθόσον, αν δεν δοθεί η δυνατότητα στους ενδιαφερομένους να προσβάλουν την απόφαση της Επιτροπής ενώπιον του Πρωτοδικείου, οι διαδικαστικές εγγυήσεις του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης δεν θα μπορούσαν να τηρηθούν.
- 63 Επικουρικώς, στην περίπτωση κατά την οποία το Πρωτοδικείο κρίνει ότι το παραδεκτό της προσφυγής, ως προς τις δύο πρώτες εισφορές, πρέπει να εκτιμηθεί χωριστά, η προσφεύγουσα προβάλλει ότι ένα μέτρο μπορεί να αφορά ατομικά μια επιχείρηση λόγω του αποτελέσματος και μόνον που μπορεί να έχει η ενίσχυση στη θέση της επιχειρήσεως στην αγορά (βλ. αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 27ης Απριλίου 1995, T-435/93, ASPEC κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1995, σ. II-1281, σκέψη 64, και T-442/93, AAC κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1995, σ. II-1329, σκέψη 49).
- 64 Υπάρχει στην Ευρώπη ουσιαστικός ανταγωνισμός μεταξύ της προσφεύγουσας και της EniChem, ιδίως στις αγορές αιθυλενίου και πολυαιθυλενίου, αλλά και όσον αφορά άλλα προϊόντα. Η EniChem είναι ο μεγαλύτερος παραγωγός αιθυ-

λενίου στην Ευρώπη, με 11 % της συνολικής παραγωγικής ικανότητας έναντι 7 % της προσφεύγουσας. Εξάλλου, η Επιτροπή ανέφερε, στην από 2 Ιουνίου 1994 ανακοίνωση, ότι η EniChem κατέχει ηγετική θέση στη δυτικοευρωπαϊκή αγορά των ολεφινών, κατηγορία προϊόντων στην οποία ανήκει το πολυαιθυλένιο.

- 65 Το 1993, η προσφεύγουσα υπέστη ζημία εκμεταλλεύσεως για όλα τα προϊόντα της που πώλησε στην Ευρώπη ύψους 95 εκατομμυρίων λιρών στερλινών (UK£) και η οποία οφειλόταν κυρίως στις πωλήσεις αιθυλενίου και πολυαιθυλενίου. Το ίδιο αυτό έτος η μητρική εταιρία της προσφεύγουσας περιέλαβε στους λογαριασμούς της επιβάρυνση 200 εκατομμυρίων UK£ προκειμένου να καλύψει τη βασική αναδιάρθρωση των ευρωπαϊκών πετροχημικών δραστηριοτήτων της και ειδικότερα το οριστικό κλείσιμο των εγκαταστάσεων καταλυτικής πυρολύσεως αιθυλενίου στο Baglan Bay. Το κλείσιμο αυτό, παραγωγικής ικανότητας 360 Kt/a, συνέπεσε με τη θέση σε λειτουργία παραγωγικής ικανότητας 330 Kt/a σε εργοστάσιο περισσότερο προσοδοφόρο στο Grangemouth που είχε ανακοιωθεί το 1988.
- 66 Η προσφεύγουσα θεωρεί, κατά συνέπεια, ότι η θέση της στην αγορά έχει θιγεί σοβαρά από τη χορήγηση των δύο πρώτων εισφορών στην EniChem.
- 67 Επιπλέον, η προσφεύγουσα συμμετείχε ενεργά στη διοικητική διαδικασία, διαδραματίζοντας έτσι ρόλο παρόμοιο με εκείνον του καταγγέλλοντος, κατά την έννοια της προπαρατεθείσας αποφάσεως Cofaz κ.λπ. κατά Επιτροπής. Στις 24 Μαΐου 1994, υπέβαλε στην ομάδα εργασίας, αποτελούμενη από εκπροσώπους της βιομηχανίας και του DTI, μελέτη σχετικά με τις χορηγηθείσες στην EniChem ενισχύσεις. Σε συνάντηση αυτής της ομάδας εργασίας στις 13 Ιουνίου 1994 συμπλήρωσε τη μελέτη αυτή με νέα στοιχεία και επιχειρήματα και, εν συνεχεία, απέστειλε επιστολή στο υπουργείο παρέχοντας συμπληρωματικές πληροφορίες. Η προσφεύγουσα συμμετείχε στις συζητήσεις της ομάδας εργασίας ως προς τις γενικές κατευθύνσεις των παρατηρήσεων του Ηνωμένου Βασιλείου, παρέχοντας τα περισσότερα πραγματικά στοιχεία, και διατύπωσε μεταξύ άλλων παρατηρήσεις στο προσχέδιο παρατηρήσεων που διένειμε το DTI.

- 68 Η προσφεύγουσα δίστασε να υποβάλει παρατηρήσεις για δικό της λογαριασμό, φοβούμενη ότι θα βλάψει τις εμπορικές σχέσεις που διατηρούσε με την Epi-Chem στους κόλπους κοινών επιχειρήσεων, τις διαπραγματεύσεις που διεξάγονταν για συμβάσεις εκμεταλλεύσεως τεχνολογίας, καθώς και τη συνεργασία στο πλαίσιο επαγγελματικών ενώσεων στις οποίες οι δύο επιχειρήσεις ήταν μέλη. Μολονότι το κράτος μέλος δεν ενεργεί «για λογαριασμό» μια επιχειρήσεως κατά το παράδειγμα μιας επαγγελματικής ενώσεως, οι βρετανικές αρχές θέλησαν να ενεργήσουν κατά τρόπο ώστε η Επιτροπή να λάβει πλήρως υπόψη τα συμφέροντα της προσφεύγουσας. Θα ήταν υπερβολική τυπολατρεία αν είχε απαιτηθεί από την προσφεύγουσα να υποβάλει τις ίδιες παρατηρήσεις για δικό της λογαριασμό.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

— Επί του παραδεκτού της προσφυγής όσον αφορά τις δύο πρώτες εισφορές

- 69 Σύμφωνα με το άρθρο 173, τέταρτο εδάφιο, της Συνθήκης, κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο δύναται να ασκεί προσφυγή κατά αποφάσεως που απευθύνεται σε άλλο πρόσωπο αν η απόφαση αυτή το αφορά άμεσα και ατομικά. Δεδομένου ότι η επίδικη απόφαση απευθύνθηκε στην Ιταλική Δημοκρατία, επιβάλλεται να εξακριβωθεί αν η προσφεύγουσα πληροί τις προϋποθέσεις αυτές όσον αφορά τις δύο πρώτες εισφορές.
- 70 Δεν αμφισβητείται ότι η επίδικη απόφαση αφορά άμεσα την προσφεύγουσα, αφού με την απόφαση κρίθηκε ότι οι χορηγηθείσες ήδη ενισχύσεις συμβιβάζονται με την κοινή αγορά (βλ., ως τελευταίως εκδοθείσα, την απόφαση του Πρωτοδικείου της 5ης Νοεμβρίου 1997, T-149/95, Ducros κατά Επιτροπής, Συλλογή 1997, σ. II-2031, σκέψη 32).
- 71 Κατά πάγια νομολογία, εξάλλου, άλλα υποκείμενα δικαίου πλην των αποδεκτών μιας αποφάσεως δεν μπορούν να ισχυρίζονται ότι η απόφαση τα αφορά ατομικά παρά μόνον αν αυτή τα θίγει λόγω ορισμένων ιδιαίτερων χαρακτηριστι-

στικών τους ή λόγω μιας πραγματικής καταστάσεως η οποία τα διακρίνει έναντι κάθε άλλου προσώπου και, ως εκ τούτου, τα εξατομικεύει κατά τρόπο ανάλογο προς τον αποδέκτη (απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Ιουλίου 1963, 25/62, Plaumann κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 937, 942, και προπαρατεθείσα απόφαση Ducros κατά Επιτροπής, σκέψη 33).

- 72 Από τη νομολογία προκύπτει επίσης ότι, στον τομέα του ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων, απόφαση περατώνουσα διαδικασία κινηθείσα βάσει του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης αφορά ατομικά τις επιχειρήσεις οι οποίες υπέβαλαν την καταγγελία που οδήγησε στην έναρξη της διαδικασίας και οι οποίες διατύπωσαν τις παρατηρήσεις τους και καθόρισαν την εξέλιξη της διαδικασίας αυτής, εφόσον πάντως η θέση τους στην αγορά επηρεάστηκε ουσιωδώς από την ενίσχυση που αποτελεί το αντικείμενο της εν λόγω αποφάσεως (προπαρατεθείσα απόφαση Sofaz κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψεις 24 και 25). Αυτό δεν σημαίνει εντούτοις ότι μια επιχείρηση δεν μπορεί να αποδείξει κατά διαφορετικό τρόπο ότι η επίδικη απόφαση την αφορά ατομικά, επικαλούμενη ειδικές περιστάσεις που την εξατομικεύουν κατά τρόπο ανάλογο προς τον αποδέκτη (προπαρατεθείσες αποφάσεις ASPEC κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 64, και Ducros κατά Επιτροπής, σκέψη 34).
- 73 Στην προκειμένη περίπτωση, η προσφεύγουσα δεν υπέβαλε καμία καταγγελία στην Επιτροπή. Ομοίως, μετά τη δημοσίευση της από 2 Ιουνίου 1994 ανακοινώσεως, η προσφεύγουσα δεν απευθύνθηκε στην Επιτροπή, για δικό της λογαριασμό, προκειμένου να της υποβάλει τις παρατηρήσεις της ως ενδιαφερομένη κατά την έννοια του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης. Εξάλλου, το γεγονός και μόνον ότι η προσφεύγουσα έχει την ιδιότητα του ενδιαφερομένου κατά την έννοια της διατάξεως αυτής δεν αρκεί να την εξατομικεύσει κατά τρόπο ανάλογο προς τον αποδέκτη της αποφάσεως.
- 74 Το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι η συμμετοχή της προσφεύγουσας, ως μέλους μιας ομάδας εργασίας αποτελούμενης από εκπροσώπους της βιομηχανίας και του ΔΤΙ, στην προετοιμασία των παρατηρήσεων που υπέβαλε στην Επιτροπή το Ηνωμένο Βασίλειο, δεν είναι ικανή να εξατομικεύσει την προσφεύγουσα κατά την έννοια της προπαρατεθείσας νομολογίας. Πράγματι, το Ηνωμένο Βασίλειο υπέβαλε τις παρατηρήσεις του για δικό του λογαριασμό και υπό την ιδιότητα του κράτους μέλους. Επιπροσθέτως, αυτές δεν περιλαμβάνουν παρά την άποψη της Κυβερνήσεως του Ηνωμένου Βασιλείου σχετικά με τις προτεινόμε-

μενες ενισχύσεις στο πλαίσιο της γενικής καταστάσεως της ευρωπαϊκής πετροχημικής βιομηχανίας κατά την εποχή εκείνη, χωρίς να εξετάζεται καθόλου η συγκεκριμένη κατάσταση της προσφεύγουσας.

- 75 Εξάλλου, η συμμετοχή απλώς και μόνον της προσφεύγουσας σε μια ομάδα εργασίας συσταθείσα από τις βρετανικές αρχές δεν μπορεί να εξομοιωθεί με την άσκηση, εκ μέρους ενδιαφερομένου κατά την έννοια του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης, του δικαιώματος να υποβάλει παρατηρήσεις στο πλαίσιο της διαδικασίας που το άρθρο αυτό προβλέπει. Συγκεκριμένα, στο πλαίσιο αυτό, λόγοι ασφαλείας δικαίου και χρηστής διοικήσεως επιβάλλουν όπως, στο μέτρο του δυνατού, η Επιτροπή γνωρίζει τη συγκεκριμένη κατάσταση καθενός από τους επιχειρηματίες οι οποίοι θεωρούν ότι θίγονται από τη χορήγηση των προτεινομένων ενισχύσεων. Εν προκειμένω, η Επιτροπή δεν είχε γνώση, κατά τη διοικητική διαδικασία, ούτε των ειδικών αντιρρήσεων της προσφεύγουσας ούτε του ρόλου που ενδεχομένως διαδραμάτισε στην προετοιμασία των παρατηρήσεων του Ηνωμένου Βασιλείου.
- 76 Ως προς το ζήτημα αν η προσφεύγουσα απέδειξε, κατ' άλλο τρόπο, την ύπαρξη ειδικών περιστάσεων οι οποίες την εξαιτούν κατά τρόπο ανάλογο προς τον αποδέκτη, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι το γεγονός και μόνον ότι μια πράξη είναι ικανή να επηρεάσει τις υφιστάμενες στη σχετική αγορά ανταγωνιστικές σχέσεις δεν αρκεί για να θεωρηθεί κάθε επιχειρηματίας, ο οποίος τελεί σε κάποια σχέση ανταγωνισμού προς τον ευεργετούμενο από την πράξη, ως άμεσα και ατομικά θιγόμενος απ' αυτήν (απόφαση του Δικαστηρίου της 10ης Δεκεμβρίου 1969, 10/68 και 18/68, Eridania κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 159, σκέψη 7, και απόφαση του Πρωτοδικείου της 22ας Οκτωβρίου 1996, T-266/94, Skibsværftsforeningen κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. II-1399, σκέψη 47).
- 77 Το Πρωτοδικείο θεωρεί πράγματι ότι, σε περίπτωση όπως η προκειμένη, στην οποία η προσφεύγουσα δεν επικαλέστηκε το δικαίωμά της να υποβάλει παρατηρήσεις στο πλαίσιο της διαδικασίας του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης, απόκειται σ' αυτή να αποδείξει την ύπαρξη ειδικής ανταγωνιστικής καταστάσεως η οποία τη χαρακτηρίζει, ενόψει της επίδικης κρατικής ενισχύσεως, σε σχέση προς οποιαδήποτε άλλη επιχείρηση (βλ. προπαρατεθείσες αποφάσεις ASPEC κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 70, και Skibsværftsforeningen κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 47).

- 78 Εκτός του ότι ανταγωνίζεται την EniChem στις αγορές αιθυλενίου και πολυαιθυλενίου, η προσφεύγουσα επικαλείται το γεγονός ότι η ικανότητα παραγωγής αιθυλενίου της EniChem ανέρχεται στο 11 % της συνολικής παραγωγικής ικανότητας στην Ευρώπη, συγκρινόμενη προς το 7 % που κατέχει η προσφεύγουσα. Επικαλείται επίσης τη διαπίστωση στην οποία προέβη η Επιτροπή με την από 2 Ιουνίου 1994 ανακοίνωση, κατά την οποία η EniChem κατέχει ηγετική θέση στην δυτικοευρωπαϊκή αγορά των ολεφινών. Τέλος, επικαλείται τη ζημία εκμεταλλεύσεως που υπέστη το 1993, η οποία οφείλεται, μεταξύ άλλων, στις πωλήσεις αιθυλενίου και πολυαιθυλενίου, καθώς και στην αναδιάρθρωση, περιλαμβανομένου και του κλεισίματος των εγκαταστάσεων καταλυτικής πυρολύσεως στο Baglan Bay, που έχει αρχίσει.
- 79 Το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι τα στοιχεία αυτά δεν αποτελούν ειδικές περιστάσεις επαρκείς να εξατομικεύσουν την προσφεύγουσα κατά τρόπο ανάλογο προς εκείνη του αποδέκτη της επίδικης απόφασης.
- 80 Συγκεκριμένα, από τον φάκελο προκύπτει ότι, κατά τον χρόνο των περιστατικών, καμιά εικοσαριά επιχειρηματίες ασκούσαν δραστηριότητα στον τομέα του αιθυλενίου, μεταξύ των οποίων η EniChem και η προσφεύγουσα, που διέθεταν συνολικώς 50 περίπου εργοστάσια (βλ., για παράδειγμα, τον πίνακα στη σελίδα 14 του Petrochemical Market Outlook, May 1994, που κατέθεσε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου η προσφεύγουσα, και την «1994 Olefins report product review», που επισύναψε η EniChem ως παράρτημα 4 στο υπόμνημά της παρεμβάσεως). Όμως, αν και η EniChem διέθετε ασφαλώς τότε τη μεγαλύτερη παραγωγική ικανότητα στην Ευρώπη, από τον πίνακα που παρατίθεται στη σελίδα 16 της προσφυγής προκύπτει ότι οι πέντε άλλοι παραγωγοί είχαν μεγαλύτερη παραγωγική ικανότητα από εκείνη της προσφεύγουσας, η δε τελευταία καταλαμβάνει μόλις την έβδομη θέση. Όσον αφορά τη ζημία εκμεταλλεύσεως που υπέστη η προσφεύγουσα το 1993, από τον φάκελο προκύπτει ότι η πετροχημική βιομηχανία βρισκόταν τότε σε ύφεση και, κατά συνέπεια, οι περισσότεροι ενδιαφερόμενοι επιχειρηματίες είχαν ζημίες ή πραγματοποιήσαν μικρά κέρδη. Ομοίως, το κλείσιμο των εγκαταστάσεων καταλυτικής πυρολύσεως αιθυλενίου στο Baglan Bay δεν φαίνεται να έχει σχέση με τις δύο πρώτες εισφορές, αλλά έχει μάλλον σχέση με την απόφαση της προσφεύγουσας, ανακοινωθείσα το 1988, να ανεγείρει εργοστάσιο περισσότερο αποδοτικό στο Grangemouth.

- 81 Επομένως, η κατάσταση της προσφεύγουσας σαφώς διαφέρει εκείνης στην οποία βρισκόνταν οι τρεις προσφεύγουσες στην υπόθεση στην οποία εκδόθηκε η προπαρατεθείσα υπόθεση ASPEC κ.λπ. κατά Επιτροπής, οι οποίες κατείχαν σχεδόν το σύνολο των μεριδίων των οικείων αγορών (βλ. σκέψεις 65 έως 71). Ομοίως, ενώ στην υπόθεση εκείνη η επίδικη ενίσχυση απέβλεπε ειδικά στην αύξηση της παραγωγικής ικανότητας του αποδέκτη της ενισχύσεως στις πλεονασματικές ήδη αγορές, στην προκειμένη περίπτωση, οι δύο πρώτες εισφορές δόθηκαν στο πλαίσιο κλεισίματος εργοστασίων που αναφέρονται στο σημείο 5 της επίδικης αποφάσεως.
- 82 Τέλος, το επιχείρημα της προσφεύγουσας, ότι η προσφυγή της είναι παραδεκτή, κατ' αναλογία της λύσεως που έγινε δεκτή με την προπαρατεθείσα απόφαση Cook κατά Επιτροπής, επειδή η παράλειψη στην από 2 Ιουνίου 1994 ανακοίνωση οποιασδήποτε μείας της τρίτης εισφοράς στέργησε την προσφεύγουσα από τη δυνατότητα να εκφραστεί για τη συνολική αναδιάρθρωση της EniChem, δεν μπορεί να γίνει δεκτό. Πράγματι, με την απόφαση αυτή, το Δικαστήριο έκρινε ότι η μη κίνηση της διαδικασίας του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης είχε ως συνέπεια να στερήσει από τους ενδιαφερομένους, κατά την έννοια της διατάξεως αυτής, τις διαδικαστικές εγγυήσεις των οποίων την τήρηση δικαιούνταν να ζητήσουν. Όμως, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, στην προκειμένη περίπτωση, η Επιτροπή κίνησε τη διαδικασία του άρθρου 93, παράγραφος 2, κατά των δύο πρώτων εισφορών. Έστω και αν υποτεθεί ότι υπάρχουν σχέσεις μεταξύ των τριών εισφορών στο πλαίσιο της αναδιάρθρωσεως της EniChem και ότι η από 2 Ιουνίου 1994 ανακοίνωση δεν είναι πλήρης, το γεγονός και μόνον ότι η ανακοίνωση αυτή δεν μνημονεύει την τρίτη εισφορά δεν στέργησε από την προσφεύγουσα τη δυνατότητα να υποβάλει τις παρατηρήσεις της επί των δύο πρώτων εισφορών στο πλαίσιο της διαδικασίας που κίνησε σχετικώς η Επιτροπή.
- 83 Επομένως, η προσφυγή πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτη όσον αφορά τις δύο πρώτες εισφορές.

— Επί του παραδεκτού της προσφυγής όσον αφορά την τρίτη εισφορά

- 84 Η καθής, στηριζόμενη στις προπαρατεθείσες αποφάσεις Cook κατά Επιτροπής και Matra κατά Επιτροπής, δεν αμφισβήτησε το παραδεκτό της προσφυγής όσον αφορά την τρίτη εισφορά.

- 85 Κατά το άρθρο 37, τέταρτο εδάφιο, του Οργανισμού (ΕΚ) του Δικαστηρίου, που, δυνάμει του άρθρου 46, πρώτο εδάφιο, του εν λόγω οργανισμού, έχει εφαρμογή στη διαδικασία ενώπιον του Πρωτοδικείου, η παρέμβαση έχει ως αντικείμενο την υποστήριξη των αιτημάτων ενός των διαδίκων. Εξάλλου, κατά το άρθρο 116, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου, ο παρεμβαίνων αποδέχεται τη δίκη στο στάδιο που αυτή βρίσκεται κατά τον χρόνο της παρεμβάσεώς του.
- 86 Ως εκ τούτου, η παρεμβαίνουσα δεν νομιμοποιείται να αμφισβητήσει το παραδεκτό της προσφυγής όσον αφορά την τρίτη εισφορά και το Πρωτοδικείο δεν υποχρεούται να εξετάσει τους λόγους απαραδέκτου που αυτή επικαλείται (απόφαση του Πρωτοδικείου της 27ης Νοεμβρίου 1997, T-290/94, Kaysersberg κατά Επιτροπής, Συλλογή 1997, σ. II-2137, σκέψη 76).
- 87 Επιβάλλεται, ωστόσο, δυνάμει του άρθρου 113 του Κανονισμού Διαδικασίας, να εξεταστεί αυτεπαγγέλτως το παραδεκτό της προσφυγής όσον αφορά την τρίτη εισφορά (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση CIRFS κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 23, και απόφαση του Πρωτοδικείου της 12ης Δεκεμβρίου 1996, T-19/92, Leclerc κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. II-1851, σκέψη 51).
- 88 Με την επίδικη απόφαση η Επιτροπή κατέληξε ότι η τρίτη εισφορά μπορούσε να είχε γίνει από ιδιώτη επενδυτή σε οικονομία αγοράς και, επομένως, δεν περιείχε στοιχείο κρατικής ενισχύσεως. Καταλήγοντας έτσι στο συμπέρασμα αυτό, κατά το πέρας της προκαταρκτικής εξετάσεως της τρίτης εισφοράς βάσει του άρθρου 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης, η Επιτροπή αρνήθηκε σιωπηρά να κινήσει τη διαδικασία του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης (βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 2ας Απριλίου 1998, C-367/95 P, Επιτροπή κατά Sytraval και Brink's France, Συλλογή 1998, σ. I-1719, σκέψη 47).
- 89 Υπό τις περιστάσεις αυτές, εκείνοι υπέρ των οποίων έχουν τεθεί οι διαδικαστικές εγγυήσεις του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης μπορούν να επιτύχουν την τήρησή τους μόνον αν έχουν τη δυνατότητα να αμφισβητήσουν την επίδικη απόφαση ενώπιον του κοινοτικού δικαστή (προπαρατεθείσες αποφάσεις Cook κατά Επιτροπής, σκέψη 23, και Matra κατά Επιτροπής, σκέψη 17). Η

αρχή αυτή έχει εφαρμογή τόσο στην περίπτωση κατά την οποία η απόφαση ελήφθη για τον λόγο ότι η Επιτροπή εκτιμά ότι η ενίσχυση συμβιβάζεται με την κοινή αγορά, όσο και όταν είναι της γνώμης ότι η ίδια η ύπαρξη της ενισχύσεως πρέπει να αποκλειστεί (προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπής κατά Sytraval και Brink's France, σκέψη 47). Επομένως, η επίδικη απόφαση, στο μέτρο που αναφέρεται στην τρίτη εισφορά, αφορά ατομικά την προσφεύγουσα, ως ενδιαφερομένη κατά την έννοια του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης.

90 Στο μέτρο αυτό, η επίδικη απόφαση αφορά άμεσα την ενδιαφερομένη, δεδομένου ότι η τρίτη εισφορά πραγματοποιήθηκε πριν από την άσκηση της προσφυγής (προπαρατεθείσα απόφαση Ducros κατά Επιτροπής, σκέψη 32).

91 Ως προς το επιχείρημα της ENI και της EniChem, κατά το οποίο η προσφυγή είναι απαράδεκτη διότι η προσφεύγουσα, με τα αιτήματά της, δεν ζήτησε την ακύρωση της «χωριστής» αποφάσεως σχετικά με την τρίτη εισφορά η οποία ελήφθη βάσει του άρθρου 92, παράγραφος 1, και του άρθρου 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης, αφού η επίδικη απόφαση εκδόθηκε βάσει μόνον των άρθρων 92, παράγραφος 3, στοιχείο γ', και 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης, αρκεί η διαπίστωση ότι τα αιτήματα της προσφεύγουσας σκοπούν την ακύρωση της επίδικης αποφάσεως στο σύνολό της, περιλαμβανομένων και των διαπιστώσεων της Επιτροπής ότι η τρίτη εισφορά δεν συνιστούσε κρατική ενίσχυση.

92 Πρέπει επίσης να απορριφθεί το επιχείρημα της Ιταλικής Δημοκρατίας ότι η προσφεύγουσα, προκειμένου να κριθεί παραδεκτή η προσφυγή όσον αφορά την τρίτη εισφορά, οφείλει να αποδείξει ότι η ENI ενήργησε μάλλον ως δημοσία αρχή παρά με βάση τα εμπορικά της συμφέροντα. Πράγματι, μια τέτοια εκτίμηση δεν αφορά το παραδεκτό της προσφυγής.

93 Επομένως, η προσφυγή πρέπει να κριθεί παραδεκτή όσον αφορά την τρίτη εισφορά.

Επί της ουσίας**Συνοπτική έκθεση των επιχειρημάτων των διαδίκων**

- 94 Όσον αφορά την τρίτη εισφορά, η προσφεύγουσα προβάλλει: α) ότι η Επιτροπή παρέβη το άρθρο 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης καθόσον αγνόησε τις σχέσεις που υπήρχαν μεταξύ των τριών εισφορών, οπότε η τρίτη εισφορά δεν μπορούσε να εκτιμηθεί ανεξάρτητα από τις δύο πρώτες· β) εν πάση περιπτώσει, η Επιτροπή παρέβη το άρθρο 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης καθόσον ιδιώτης επενδυτής σε οικονομία αγοράς δεν θα προέβαινε στην τρίτη εισφορά και γ) προκύπτει εκ τούτου ότι η Επιτροπή προσέβαλε τα δικαιώματα της προσφεύγουσας, ως ενδιαφερομένης, καθόσον δεν κίνησε τη διαδικασία του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης όσον αφορά την τρίτη εισφορά.

Επιχειρήματα προβληθέντα κατά την έγγραφη διαδικασία

- 95 Όσον αφορά, πρώτον, τις σχέσεις μεταξύ των δύο πρώτων εισφορών και της τρίτης, η προσφεύγουσα προβάλλει ότι η τελευταία πρέπει να θεωρηθεί ως αποτελούσα μέρος μιας ενιαίας διαδικασίας αναδιαρθρώσεως της EniChem, στο πλαίσιο της οποίας οι δύο πρώτες εισφορές και η τρίτη συνδέονται αλληλένδετα. Υπό τις περιστάσεις αυτές, η συλλογιστική της Επιτροπής, κατά την οποία οι δύο πρώτες εισφορές αποτελούν κρατικές ενισχύσεις ενώ η τρίτη δεν αποτελεί κρατική ενίσχυση, είναι τεχνητή. Στην πραγματικότητα υπάρχει μία και μόνον κρατική ενίσχυση συνολικού ποσού 4 794 δισεκατομμυρίων LIT.
- 96 Η προσφεύγουσα στηρίζεται, μεταξύ άλλων, στο γεγονός ότι η Επιτροπή δεν ήταν σε θέση να εγκρίνει τις δύο πρώτες εισφορές βάσει του άρθρου 92, παράγραφος 3, στοιχείο γ', της Συνθήκης, χωρίς να έχει καταρτιστεί πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως που να επιτρέπει στην επιχείρηση να αποκαταστήσει τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητά της εντός ευλόγου χρονικού διαστήματος (βλ. σημείο 3.2.2.A των κοινοτικών κατευθυντήριων γραμμών όσον αφορά τις κρατικές

ενισχύσεις για τη διάσωση και την αναδιάρθρωση προβληματικών επιχειρήσεων, που εγκρίθηκαν στις 27 Ιουλίου 1994, ΕΕ C 368, της 23ης Δεκεμβρίου 1994, σ. 12, στο εξής: κατευθυντήριες γραμμές, και την απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Σεπτεμβρίου 1994, C-278/92, C-279/92 και C-280/92, Ισπανία κατά Επιτροπής, Συλλογή 1994, σ. I-4103, στο εξής: απόφαση Hytasa). Στην προκειμένη περίπτωση, όμως, υπήρχε ένα μόνον πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως, εκείνο που διαβιβάστηκε στην Επιτροπή σε απάντηση του από 16 Μαρτίου 1994 εγγράφου οχλήσεως, του οποίου το ουσιαστικό στοιχείο ήταν η τρίτη εισφορά. Η σχέση μεταξύ των δύο πρώτων εισφορών και της τρίτης προκύπτει επίσης από το έγγραφο που απέστειλε στις 6 Ιουνίου 1994 η Ιταλική Κυβέρνηση στην Επιτροπή.

- 97 Δεύτερον, έστω και αν υποτεθεί ότι η τρίτη εισφορά μπορεί να εκτιμηθεί ανεξάρτητα από τις δύο πρώτες, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι, κατά την εκτίμηση της εισφοράς αυτής, η Επιτροπή δεν εφάρμοσε ορθά το πολύ αυστηρό κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή σε οικονομία αγοράς (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 21ης Μαρτίου 1991, C-303/88, Ιταλία κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. I-1433, στο εξής: απόφαση ENI-Lanerossi, και C-305/89, Ιταλία κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. I-1603, στο εξής: απόφαση Alfa Romeo, και προπαρατεθείσα απόφαση Hytasa).
- 98 Κατά την προσφεύγουσα, κανένας ιδιώτης επενδυτής σε οικονομία αγοράς δεν θα διέθετε 3 000 δισεκατομμύρια LIT για την αναδιάρθρωση της EniChem. Ειδικότερα, κανένας ιδιώτης επενδυτής δεν θα χρηματοδοτούσε το πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως της EniChem χωρίς να συνδέσει τη χρηματοδότηση αυτή με την πραγματοποίηση συγκεκριμένων στόχων εντός συγκεκριμένων προθεσμιών. Δεν θα προέβαινε στην τρίτη εισφορά χωρίς να προβλέψει την εναλλακτική λύση της εκκαθαρίσεως της EniChem· ουδέποτε θα δεχόταν να πραγματοποιήσει επένδυση της οποίας η πραγματική αξία της μελλοντικής ικανότητας αυτοχρηματοδοτήσεως θα ανερχόταν μόλις στο ποσό της επενδύσεως, όπως αναφέρει η επίδικη απόφαση και, εν πάση περιπτώσει, δεν θα είχε λάβει την απόφασή του σύμφωνα με τη λιγότερο απαισιόδοξη από τις δύο οικονομικές προβλέψεις, προσέγγιση υιοθετηθείσα στην προκειμένη περίπτωση, σύμφωνα με το υπόμνημα αντικρούσεως της Επιτροπής.
- 99 Τρίτον, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η Επιτροπή, μη κινώντας τη διαδικασία του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης κατά της τρίτης εισφοράς, διέπραξε διαδικαστική παράβαση η οποία την στερεί των δικαιωμάτων που απολαύει σύμφωνα με τη διάταξη αυτή (προπαρατεθείσα απόφαση Cook κατά Επιτροπής, σκέψη 23). Συγκεκριμένα, η Επιτροπή όφειλε είτε να επεκτείνει στην τρίτη εισφορά την κινηθείσα ήδη διαδικασία, είτε να κινήσει νέα διαδικασία,

προκειμένου να φωτιστεί πλήρως επί του συνόλου των στοιχείων της υποθέσεως προτού λάβει την απόφασή της (βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 20ής Μαρτίου 1984, 84/82, Γερμανία κατά Επιτροπής, Συλλογή 1984, σ. 1451, σκέψη 13, και προπαρατεθείσα απόφαση Cook, σκέψη 29).

- 100 Το Ηνωμένο Βασίλειο προσθέτει ότι η Επιτροπή όφειλε να ακολουθήσει την αντίληψη των ιταλικών αρχών, κατά την οποία υπήρχε αναγκαία και άρρηκτη σχέση μεταξύ των τριών εισφορών. Εξάλλου, οι ιταλικές αρχές υποχρεώθηκαν να εμφανίσουν τις τρεις εισφορές ως αποτελούσες ένα σύνολο, διότι ο αναγκαίος κατά νόμο όρος για την έγκριση της ενισχύσεως αναδιαρθρώσεως είναι ότι η ενίσχυση αποκαθιστά τη βιωσιμότητα της δικαιούχου επιχειρήσεως, όπως υπογράμμισε η ίδια η Επιτροπή στο σημείο 3.2.2.A των κατευθυντήριων γραμμών.
- 101 Η Επιτροπή υπογραμμίζει, προκαταρκτικά, τον περιορισμένο χαρακτήρα του δικαστικού ελέγχου των αποφάσεων της Επιτροπής στο πλαίσιο του προληπτικού ελέγχου στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων, καθώς και την κατ' ανάγκη ευρεία διακριτική εξουσία που απολαύει όταν προβαίνει σε οικονομικές και κοινωνικές εκτιμήσεις σε κοινοτικό πλαίσιο (βλ., μεταξύ άλλων, τις προπαρατεθείσες αποφάσεις Philip Morris κατά Επιτροπής, σκέψη 24, Matra κατά Επιτροπής, σκέψη 24, και Hytasa, σκέψη 51).
- 102 Η Επιτροπή θεωρεί ότι δεν υπάρχει μια τέτοια σχέση μεταξύ των δύο πρώτων εισφορών και της τρίτης, ώστε οι τρεις να εξεταστούν ως σύνολο. Οι δύο πρώτες εισφορές είχαν αναλυθεί εντελώς ανεξάρτητα από την τρίτη, καθόσον σκοπός τους ήταν ουσιαστικά να καλύψουν τις ζημίες που προέκυπταν από το κλείσιμο εγκαταστάσεων στο παρελθόν και το αποτέλεσμά τους ουδόλως εξαρτώταν από την τρίτη εισφορά.
- 103 Ειδικότερα, η Επιτροπή παρατηρεί ότι το κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή σε οικονομία αγοράς έπρεπε να είχε εφαρμοστεί στις δύο πρώτες εισφορές λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων που υπήρχαν κατά τον χρόνο πραγματοποίησεως των εισφορών (1992 και 1993), ενώ η τρίτη εισφορά έπρεπε να εκτιμηθεί ενόψει της καταστάσεως που υφίστατο κατά τον χρόνο εκδόσεως της επίδικης αποφάσεως (1994). Προβάλλει ότι οι δύο πρώτες εισφορές δεν έπρεπε να έχουν

καμία απόδοση, στο μέτρο που προορίζονταν να συμψηφίσουν τις παρελθούσες ζημιές, περιλαμβανομένων και εκείνων που οφείλονταν σε ορισμένα μέτρα αναδιαρθρώσεως τα οποία δεν εντάσσονταν στο πλαίσιο ενός λεπτομερούς προγράμματος αναδιαρθρώσεως. Αντιθέτως, η πρόθεση πραγματοποιήσεως της εισφοράς των 3 000 δισεκατομμυρίων LIT στηρίχθηκε σε λεπτομερές και ρεαλιστικό πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως για τα έτη 1994 έως 1997, που απέβλεπε στο να αποκαταστήσει ένα βιώσιμο ετήσιο επίπεδο κέρδους από το 1997. Το γεγονός ότι με το πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως είχαν προταθεί μέτρα της ίδιας φύσεως με τα προηγουμένως ληφθέντα δεν δημιουργεί μεταξύ των δύο πρώτων εισφορών και της τρίτης σχέση τέτοια ώστε να είναι αδύνατο να εκτιμηθούν οι μεν χωρίς η διαδικασία να επεκταθεί στη δε.

- 104 Η Επιτροπή θεωρεί ότι οι δύο πρώτες εισφορές και η αναδιάρθρωση που τις συνόδευε αποκατέστησαν τη βιωσιμότητα της EniChem σε επίπεδο όπου ιδιωτικά κεφάλαια μπορούσαν να αντληθούν από την κεφαλαιαγορά, χωρίς ωστόσο η επιχείρηση αυτή να ανακτήσει πλήρως επίπεδο αποδοτικότητας τέτοιο ώστε να είναι δυνατό, μακρόχρονα, τα κεφάλαια αυτά να έχουν απόδοση. Η ενίσχυση αναδιαρθρώσεως συμβιβάζεται με την κοινή αγορά υπό την προϋπόθεση ότι επιτρέπει την αποκατάσταση της βιωσιμότητας της δικαιούχου επιχειρήσεως σε επίπεδο που της επιτρέπει να αντλήσει από την κεφαλαιαγορά τα ιδιωτικά κεφάλαια που είναι αναγκαία για να επανεύρει την αποδοτικότητας, ενδεχομένως βάσει ενός λεπτομερέστερου προγράμματος αναδιαρθρώσεως. Αυτό ήταν το αποτέλεσμα των δύο πρώτων εισφορών, δεδομένου ότι ο κανονικός συντελεστής αποδόσεως στην αγορά έπρεπε να αναμένεται από την τρίτη εισφορά των 3 000 δισεκατομμυρίων LIT.
- 105 Κατά την Επιτροπή, μολοντί δεν υπήρξε λεπτομερές σχέδιο αναδιαρθρώσεως της EniChem κατά την εποχή που έγιναν οι δύο πρώτες εισφορές κεφαλαίου, η ίδια γνώριζε ότι ένα συνολικό πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως του ομίλου ήταν υπό κατάρτιση στο πλαίσιο ευρείας αναδιαρθρώσεως των ιταλικών δημοσίων επιχειρήσεων, το οποίο είχε συζητηθεί με την Επιτροπή στο πλαίσιο της υποθέσεως EFIM (ΕΕ 1993, C 349, σ. 2) και κατέληξε στη συμφωνία Andreatta-Van Miert. Μια γενική εξήγηση του προγράμματος αναδιαρθρώσεως και ιδιωτικοποίησης της EniChem παρουσιάστηκε με τα δύο επίσημα έγγραφα που δημοσίευσε το ιταλικό Υπουργείο Οικονομικών τον Νοέμβριο του 1992 και τον Απρίλιο του 1993. Κατά τη βάση του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης διαδικασία προέκυψε ότι οι εισφορές χρησιμοποιήθηκαν προς χρηματοδότηση των μέτρων αναδιαρθρώσεως ενόψει της επιστροφής στην αποδοτικότητα, στο πλαίσιο της γενικής προσεγγίσεως που περιγράφει η Ιταλική Κυβέρνηση με τα προαναφερθέντα έγγραφα. Δεδομένου ότι τα μέτρα αυτά ακολούθησαν μια συνεπή κατεύθυνση, η οποία τελικά εκφράστηκε λεπτομερώς με το πρόγραμμα

αναδιαρθρώσεως που υποβλήθηκε στην Επιτροπή το 1994, και η επεξεργασία ενός προγράμματος αναδιαρθρώσεως δεν είναι στατική άσκηση, η Επιτροπή θεώρησε ότι τα εν λόγω μέτρα «συνδέονταν με το πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως που απέβλεπε στη μείωση ή τον αναπροσανατολισμό των δραστηριοτήτων της EniChem» κατά την έννοια της αποφάσεως Hytasa.

- 106 Κατά την Επιτροπή, η επιστροφή στη «βιωσιμότητα» κατόπιν της ενισχύσεως προς αναδιάρθρωση πρέπει να γίνει αντιληπτή υπό την έννοια που αναφέρεται στο σημείο 3.2.2.A των κατευθυντήριων γραμμών, δηλαδή ότι η επιχείρηση πρέπει να είναι σε θέση να «καλύψει όλα της τα έξοδα, συμπεριλαμβανομένων του κόστους αποσβέσεως και των χρηματοοικονομικών επιβαρύνσεων και να προβλέπει μια ελάχιστη απόδοση επί του επενδεδυμένου κεφαλαίου». Τέτοια ήταν η κατάσταση της EniChem μετά τις δύο πρώτες εισφορές: μπορούσε να επιβιώσει στην αγορά, αφού δεν ήταν αναγκαία καμία πρόσθετη ενίσχυση.
- 107 Δεύτερον, όσον αφορά τη στάση του ιδιώτη επενδυτή σε οικονομία αγοράς, η Επιτροπή παρατηρεί προκαταρκτικά ότι το Δικαστήριο έκρινε, με τη σχέση 21 της αποφάσεως ENI-Lanerossi, ότι η εφαρμογή του κριτηρίου του ιδιώτη επενδυτή σε οικονομία αγοράς μπορεί να λαμβάνει υπόψη την ειδική κατάσταση μιας εταιρίας χαρτοφυλακίου. Ωστόσο, με τα υπομνήματά της διευκρινίζει (για παράδειγμα υπόμνημα ανταπαντήσεως, σημείο D.8) ότι δεν χρειάστηκε να στηριχθεί στην απόφαση ENI-Lanerossi δεδομένου ότι δεν είχε καμία αμφιβολία ως προς την αποδοτικότητα της τρίτης εισφοράς.
- 108 Το πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως που υποβλήθηκε υπό μορφή εγγράφου της Ιταλικής Κυβερνήσεως της 18ης Μαΐου 1994 περιείχε εξαντλητικές πληροφορίες για όλα τα θέματα και, ειδικότερα, χρηματοοικονομικές προβλέψεις υπό μορφή καταστάσεων εσόδων, ισολογισμών και καταστάσεων εισροών για τα έτη 1993 έως 1998. Στις χρηματοοικονομικές αυτές προβλέψεις περιλαμβάνονταν και μια δεύτερη εκδοχή λιγότερο απαισιόδοξη, η οποία έλαβε υπόψη ένα υψηλότερο επίπεδο τιμών των πλαστικών υλικών και ένα ελαφρώς αυξημένο επίπεδο της παραγωγής πολυαιθυλενίου.
- 109 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι εξακρίβωσε τη συνοχή, τον ορθολογικό χαρακτήρα και το πραγματοποιησίμο του προγράμματος αναδιαρθρώσεως. Επομένως κατέληξε ότι οι δύο πρώτες εκδοχές των χρηματοοικονομικών προβλέ-

- ψεων που περιλαμβάνονταν στο πρόγραμμα αυτό ήσαν ρεαλιστικές και συνετές. Εν συνεχεία, η Επιτροπή εκτίμησε τα στοιχεία που περιλαμβάνονταν στις χρηματοοικονομικές προβλέψεις προκειμένου να εξακριβώσει ότι η εισφορά των 3 000 δισεκατομμυρίων LIT αρκούσε για να καταστήσει την εισφορά αυτή αποδεκτή από έναν ιδιώτη επενδυτή ο οποίος επενδύει υπό συνθήκες οικονομίας αγοράς.
- 110 Κατά τον χρόνο της τρίτης εισφοράς, η ENI βρισκόταν ενώπιον δύο εναλλακτικών λύσεων: είτε ανασύσταση του κεφαλαίου και αναδιάρθρωση, είτε να μην πράξει τίποτε και να αφήσει αυτόματα την EniChem να πτωχεύσει. Μολονότι δεν υπήρχε άμεσος κίνδυνος για την EniChem να κηρυχθεί σε πτώχευση, χωρίς την εισφορά των 3 000 δισεκατομμυρίων LIT και τη συνακόλουθη αναδιάρθρωση, οι ζημίες που υπέστη κανονικά η EniChem κατά το χρονικό αυτό διάστημα θα απορροφούσαν τα ίδια κεφάλαιά της εντός ενός ή δύο ετών και, επομένως, θα απαιτούσαν νέες εισφορές ή, ελλείψει αυτών, την εκκαθάριση της εταιρείας.
- 111 Η εκτίμηση της αυξήσεως των εισροών που να οφείλεται στην επιλογή της αναδιρθρώσεως έπρεπε, επομένως, να αρχίσει από τη σύγκριση μεταξύ της χρηματοοικονομικής εξελίξεως της EniChem σε περίπτωση εκκαθαρίσεως και των χρηματοοικονομικών προβλέψεων σε περίπτωση αναδιρθρώσεως. Η Επιτροπή προέβη σε μια τέτοια σύγκριση.
- 112 Όταν η ENI αποφάσισε να επενδύσει περισσότερα κεφάλαια μάλλον παρά να εκκαθαρίσει τη θυγατρική της EniChem, τα ίδια κεφάλαια ανέρχονταν σε 1 950 δισεκατομμύρια LIT. Το ποσό αυτό υπολογίστηκε αφαιρώντας από τα 2 952 δισεκατομμύρια LIT, αξία των ιδίων κεφαλαίων υπολογισθείσα στο τέλος του 1993, 1 001 δισεκατομμύρια LIT, το αναλογούν μέρος για την περίοδο Ιανουαρίου-Ιουλίου (ήτοι 7/12) της συνολικής προβλεπόμενης ζημίας για το 1994. Αυτό το ποσό των 1 950 δισεκατομμυρίων LIT αντιπροσώπευε, επομένως, την υφιστάμενη επένδυση της ENI στην EniChem. Παρά τις δυσχέρειες αποτιμήσεως, δεν είναι αυθαίρετη η σκέψη ότι το τελικό κόστος από την εκκαθάριση της EniChem θα ήταν υψηλότερο του ποσού αυτού.
- 113 Στην ανάλυση του χρηματοοικονομικού αποτελέσματος της επιλογής υπέρ της αναδιρθρώσεως φάνηκε επομένως φρόνιμο να υποτεθεί ότι η υφιστάμενη επένδυση της ENI στην EniChem (1 950 δισεκατομμύρια LIT) ήταν ήδη μηδε-

νική, διότι η εκκαθάριση θα συνεπαγόταν ασφαλώς την ολική απώλεια του σημερινού ύψους του κεφαλαίου, καθώς και πρόσθετες ζημίες απορρέουσες από το κόστος της εκκαθάρισεως.

- 114 Επομένως, η Επιτροπή θεώρησε ότι η επιλογή υπέρ της εκκαθάρισεως θα εκμηδένιζε την υπόλοιπη επένδυση της ENI στη θυγατρική της EniChem. Ομοίως, η ανάλυση της αποδόσεως της επενδύσεως των 3 000 δισεκατομμυρίων LIT αφορούσε το σύνολο των στοιχείων του χρηματοοικονομικού προγράμματος που προσκόμιζε η EniChem. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η Επιτροπή έλαβε υπόψη όλες τις θετικές και αρνητικές εισροές που προέκυπταν από την εφαρμογή του προγράμματος αναδιαρθρώσεως, διότι προστίθενταν στην εναλλακτική λύση της εκκαθάρισεως.
- 115 Η εισφορά των 3 000 δισεκατομμυρίων LIT αποτέλεσε, επομένως, για τους σκοπούς εφαρμογής του κριτηρίου του ιδιώτη επενδυτή, την αρχική επένδυση. Δεδομένου ότι ο επενδυτής είναι μέτοχος κατά 100 % της EniChem, η απόδοση της τρίτης εισφοράς εκφράστηκε από το σύνολο των εισροών των καθαρών κερδών που η EniChem θα εξασφάλιζε στην ENI.
- 116 Λαμβάνοντας ως βάση τη λιγότερο απαισιόδοξη εκδοχή των προβλέψεων για την οικονομική κατάσταση της EniChem, η εισροή καθαρών κερδών που θα εξασφάλιζε στην ENI για περίοδο δέκα ετών υπολογίστηκε με σημερινά δεδομένα σε 12 %. Επί της βάσεως αυτής, η πραγματική αξία της μελλοντικής ικανότητας αυτοχρηματοδοτήσεως αντιστοιχούσε ακριβώς στην επένδυση των 3 000 δισεκατομμυρίων LIT, όπως αναφέρει η επίδικη απόφαση. Επομένως, η επένδυση θα ήταν αποδεκτή για τον σώφρονα επενδυτή ο οποίος επενδύει υπό κανονικές συνθήκες αγοράς και, συνεπώς, δεν αποτελεί κρατική ενίσχυση.
- 117 Τέλος, όσον αφορά το ζήτημα αν η Επιτροπή έπρεπε να κινήσει τη διαδικασία του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης, η καθής δέχεται ότι αν, μετά την πρώτη εκτίμηση της τρίτης εισφοράς, είχε αμφιβολίες ως προς το αν επρόκειτο για ενίσχυση, ήταν υποχρεωμένη είτε να κινήσει τη διαδικασία επίσημης εξετάσεως είτε να ζητήσει πρόσθετες πληροφορίες από την Ιταλική Κυβέρνηση (βλ. αποφάσεις του Δικαστηρίου της 20ής Μαρτίου 1984, Γερμανία κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα, της 14ης Φεβρουαρίου 1990, C-301/87, Γαλλία κατά Επιτρο-

πής, Συλλογή 1990, σ. I-307, στο εξής: απόφαση Boussac, και της 13ης Απριλίου 1994, C-324/90 και C-342/90, Γερμανία και Pleuger Worthington κατά Επιτροπής, Συλλογή 1994, σ. I-1173). Εφόσον η Επιτροπή δεν είχε τέτοιες αμφιβολίες, δεν είχε ούτε την υποχρέωση ούτε το δικαίωμα να κινήσει την εν λόγω διαδικασία.

- 118 Η Ιταλική Δημοκρατία, η ENI και η EniChem υποστηρίζουν τα επιχειρήματα της Επιτροπής. Επιπλέον, η Ιταλική Δημοκρατία υπογραμμίζει ότι η μετατροπή του Ente Nazionale Idrocarburi σε εταιρία περιορισμένης ευθύνης κατά μετοχές που πραγματοποιήθηκε το 1992, στο πλαίσιο ενός προγράμματος ιδιωτικοποίησης ευρύτερης κλίμακας που συνεπαγόταν την οριστική εγκατάλειψη της χρήσεως της δημόσιας επιχειρήσεως ως εργαλείου γενικής πολιτικής. Από τις 11 Ιουλίου 1992, επομένως, η ENI υπόκειται στις διατάξεις του ιταλικού αστικού κώδικα που έχουν εφαρμογή στις εταιρίες περιορισμένης ευθύνης κατά μετοχές, και όλες οι εξουσίες του κράτους έναντι της ENI καταργήθηκαν. Η εταιρία υποχρεούται να ενεργεί σύμφωνα με τα κριτήρια της οικονομικής αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας. Το δημόσιο δεν πραγματοποίησε καμία εισφορά σε κεφάλαιο προς τον Ente Nazionale Idrocarburi πριν τη μετατροπή του σε εταιρία περιορισμένης ευθύνης κατά μετοχές ή, μετά τη μετατροπή αυτή, στην ENI. Οι αποφάσεις διαχειρίσεως που λαμβάνει η ENI καταλογίζονται μόνο σ' αυτήν και όχι στο κράτος, το οποίο αναλαμβάνει τους κινδύνους του μετόχου και δεν ενεργεί ως δημόσια αρχή.
- 119 Κατά την Ιταλική Κυβέρνηση, η τρίτη εισφορά αποτελεί μέρος ενός ευρέος προγράμματος αναδιαρθρώσεως που εγκρίθηκε από το διοικητικό συμβούλιο της ENI στις 27 Ιανουαρίου 1994 και το οποίο προβλέπει, μεταξύ άλλων, μείωση της πλεονάζουσας παραγωγικής ικανότητας, προκειμένου να συμπληρωθεί η πολιτική εξορθολογισμού της παραγωγής και μειώσεως του παγίου κόστους, την αναδιάταξη των δραστηριοτήτων σε τομείς οι οποίοι ανταποκρίνονται αυστηρότερα στις κύριες δραστηριότητες του μετόχου, την αισθητή μείωση του χρέους και την οικονομική εξυγίανση της εταιρίας, την επάνοδο σε κατάσταση ισορροπίας το 1997 και αποδοτικότητα που να επιτρέπει προσήκουσα αμοιβή των μετόχων. Το πρόγραμμα αυτό χρηματοδοτήθηκε εν μέρει από ίδια κεφάλαια της EniChem προερχόμενα από τη μείωση των μη στρατηγικών της δραστηριοτήτων και είναι ικανό να επαναφέρει την EniChem σε υψηλό επίπεδο ανταγωνιστικότητας σε σχετικώς μικρό χρονικό διάστημα με θετικά αποτελέσματα τόσο άμεσα (κέρδη), όσο και έμμεσα (συνεργίες) για τους μετόχους.

- 120 Η ENI και η EniChem προβάλλουν ότι η Επιτροπή μπορούσε να καταλήξει στο ότι καμία από τις τρεις εισφορές δεν είχε γίνει «με κρατικά έσοδα» στο μέτρο που η ENI χρησιμοποίησε τους δικούς του πόρους χωρίς να μειώσει την απόδοση, ή την αξία, της επενδύσεως του Υπουργείου Οικονομικών στην εταιρία αυτή. Χωρίς τις εισφορές αυτές η ENI θα διέτρεχε ιδίως τον κίνδυνο να απολέσει τη σημαντική του επένδυση στην EniChem, καθώς και τις συνεργίες μεταξύ EniChem και των δραστηριοτήτων της ENI στον ενεργειακό τομέα, το δε πρόγραμμα της Ιταλικής Κυβερνήσεως για την ιδιωτικοποίηση της ENI θα διακυβευόταν. Εξάλλου, την εποχή εκείνη η ENI δεν ήταν πλέον δημόσια επιχείρηση και δεν υπέκειτο πλέον στις οδηγίες της Ιταλικής Κυβερνήσεως. Επιπροσθέτως, οι δύο πρώτες εισφορές αποτελούσαν εκτέλεση της αποφάσεως που έλαβαν από κοινού ο Ente Nazionale Idrocarburi και η Montedison SpA τον Μάιο του 1989 να αυξήσουν το κεφάλαιο της Enimont κατά 2 000 δισεκατομμύρια LIT, εφόσον τα κέρδη της εταιρίας δεν θα ανέρχονταν στο ποσό αυτό κατά την περίοδο 1989 έως 1991.
- 121 Όσον αφορά την εκτίμηση της τρίτης εισφοράς από τη σκοπιά του επενδυτή σε οικονομία αγοράς, οι ENI και EniChem υπογραμμίζουν ότι η πολιτική της Επιτροπής, σύμφωνα με το άρθρο 222 της Συνθήκης και τις αποφάσεις ENI-Lanerossi και Alfa Romeo, συνίσταται στο να λαμβάνει υπόψη το σημαντικό περιθώριο εκτιμήσεως του επενδυτή και τις μακροπρόθεσμες εκτιμήσεις των επιχειρήσεων οι οποίες ελέγχουν ένα μεγάλο όμιλο (βλ. σημεία 27 έως 31 της ανακοινώσεως της Επιτροπής στα κράτη μέλη σχετικά με την εφαρμογή των άρθρων 92 και 93 της Συνθήκης ΕΟΚ και του άρθρου 5 της οδηγίας 80/723/ΕΟΚ της Επιτροπής επί των δημοσίων επιχειρήσεων στον κλάδο της μεταποίησης, ΕΕ 1993, C 307, σ. 3, στο εξής: ανακοίνωση επί των δημοσίων επιχειρήσεων). Στην προκειμένη περίπτωση, η Επιτροπή μπορούσε να διαπιστώσει ότι η πρόσφορη απόδοση έπρεπε να επιτευχθεί χωρίς να λάβει υπόψη τις εκτιμήσεις αυτές. Θεωρώντας ότι η κανονική διάρκεια ζωής της επενδύσεως ήταν δέκα έτη, η Επιτροπή υπολόγισε εκ των προτέρων τα αναμενόμενα αποτελέσματα σε ποσοστό 12 %. Όμως το ποσοστό αυτό ήταν σαφώς υψηλότερο από το κόστος χρηματοδοτήσεως της ENI (ο σταθμισμένος μέσος όρος των καταβαλλομένων επιτοκίων για το μακροπρόθεσμο χρέος ανερχόταν σε 8,5 % το 1994) και τη μέση απόδοση επενδύσεως στη χημική βιομηχανία (9,3 % το 1992). Αν είχε χρησιμοποιηθεί λιγότερο υψηλό ποσοστό — πράγμα που ήταν δικαιολογημένο, σύμφωνα με τους παρεμβαίνοντες — η πραγματική αξία της μελλοντικής ικανότητας αυτοχρηματοδοτήσεως θα είχε υπερβεί την αρχική επένδυση.
- 122 Η ENI και η EniChem θεωρούν ότι η αξία της επενδύσεως της ENI στην EniChem πριν την τρίτη εισφορά είχε λογικά εκτιμηθεί σε 1 950 δισεκατομμύρια LIT.

Ωστόσο, σε περίπτωση εκκαθάρισεως, η ENI έπρεπε να εξοφλήσει το χρέος της EniChem (8 676 δισεκατομμύρια LIT), ενόψει των συνεπειών που θα είχε για τον όμιλο ENI η εκ μέρους της EniChem μη εκπλήρωση των υποχρεώσεών της. Η ENI έλαβε επίσης υπόψη, σύμφωνα με το σημείο 36 της ανακοινώσεως περί των δημοσίων επιχειρήσεων, το αποτέλεσμα που η εκκαθάριση της EniChem θα είχε επί του ομίλου ENI, περιλαμβανομένης και της απώλειας συνεργιών, της μειώσεως της εικόνας και της καλής φήμης φερεγγυότητας (credit rating) του ομίλου και της εκτροπής στην ιδιωτικοποίηση της ENI. Οι παρεμβαίνουσες προσθέτουν ότι οι πωληθείσες δραστηριότητες της EniChem πραγματοποιήθηκαν με τιμές καλύτερες απ' αυτές που θα επιτυγχάνονταν αν η πώληση είχε πραγματοποιηθεί υπό την απειλή εκκαθάρισεως (βλ. σημείο 20 της ανακοινώσεως περί των δημοσίων επιχειρήσεων). Τέλος, οι ENI και EniChem προβάλλουν ότι το πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως 1994-1997 προφανώς τελεσφόρησε και προβάλλουν λεπτομερώς τις στατιστικές ως προς την οικονομική κατάσταση της EniChem για να αποδείξουν ότι τα προβλεφθέντα για το 1997 αποτελέσματα είχαν ήδη επιτευχθεί το 1995.

Επιχειρήματα προβληθέντα μετά το πέρας της έγγραφης διαδικασίας

- ¹²³ Στο πλαίσιο των μέτρων οργανώσεως της διαδικασίας, το Πρωτοδικείο κάλεσε την Επιτροπή, με το από 21 Μαΐου 1997 έγγραφο, να προσκομίσει τους υπολογισμούς που περιλαμβάνονταν στον φάκελό της, σχετικά με το ζήτημα αν η τρίτη εισφορά των 3 000 δισεκατομμυρίων LIT μπορούσε να ήταν αποδεκτή από ιδιώτη επιχειρηματία σε οικονομία αγοράς, ειδικότερα δε τους υπολογισμούς σχετικά με την «καθαρή οικονομική αξία της μελλοντικής ικανότητας αυτοχρηματοδοτήσεως» της EniChem στις δύο εκδοχές (η μια λιγότερο απαισιόδοξη απ' ό,τι η άλλη), για τις οποίες γινόταν μνεία στα υπομνήματα αντικρούσεως και ανταπαντήσεως. Τα ανταλλαγέντα από τους διαδίκους επιχειρήματα μετά το πέρας της έγγραφης διαδικασίας αφορούν αποκλειστικά τους υπολογισμούς που προσκόμισε η Επιτροπή.

— Παρατηρήσεις της Επιτροπής της 30ής Ιουνίου 1997

- ¹²⁴ Η Επιτροπή επισύναψε στις από 30 Ιουνίου 1997 παρατηρήσεις της τους πίνακες QI/1, QI/2, QI/3 και QI/4, αναφέροντας ότι επρόκειτο για τα αιτηθέντα από το Πρωτοδικείο έγγραφα.

- 125 Σύμφωνα με τις παρατηρήσεις αυτές, ο πίνακας QI/1, με ημερομηνία 1η Ιουλίου 1994, αποτελεί τον υπολογισμό που πραγματοποίησε η Επιτροπή ως προς την απόδοση της εισφοράς κεφαλαίου των 3 000 δισεκατομμυρίων LIT. «Η πραγματική καθαρή αξία της ικανότητας αυτοχρηματοδοτήσεως» της EniChem εμφανίζεται στη σειρά 5 του πίνακα, με τίτλο «Συσσωρευμένη αξία των ιδίων πόρων» (Cumulated equity value), απ' όπου προκύπτει ότι, το έτος 2005, η συσσωρευμένη αξία των ιδίων κεφαλαίων της EniChem θα ανέρχεται σε 2 966 δισεκατομμύρια LIT.
- 126 Σύμφωνα με τις ίδιες αυτές παρατηρήσεις, ο πίνακας QI/2 παρέχει τον πραγματοποιηθέντα από την Επιτροπή υπολογισμό του κόστους χρηματοδοτήσεως της ENI. Ο πίνακας QI/3 περιέχει τον υπολογισμό της Επιτροπής σχετικά με τη μέση απόδοση των ιδίων κεφαλαίων των κυριότερων χημικών επιχειρήσεων, που χρησιμοποιήθηκε ως βάση συγκρίσεως. Ο πίνακας QI/4 περιέχει τις προβλέψεις για την εξέλιξη των δραστηριοτήτων και την οικονομική κατάσταση που ελήφθησαν ως βάση υπολογισμού της αποδόσεως της εισφοράς κεφαλαίου. Πρόκειται για ένα έγγραφο με τίτλο «Analisi di sensitività (Ipotesi miglioratiave di scenario)», που καταρτίστηκε στις 13 Απριλίου 1994 και προσκόμισε η Ιταλική Κυβέρνηση κατά τη διοικητική διαδικασία.

— Συνεδρίαση της 23ης Σεπτεμβρίου 1997

- 127 Κατά τη συνεδρίαση της 23ης Σεπτεμβρίου 1997, η προσφεύγουσα και το Ηνωμένο Βασίλειο επέκριναν πολλαπλώς τους υπολογισμούς που περιέχει ο πίνακας QI/1. Ειδικότερα, η Επιτροπή έπρεπε να βασίσει τους υπολογισμούς της στην ικανότητα αυτοχρηματοδοτήσεως υπό την αυστηρή έννοια του όρου και όχι στα λογιστικά κέρδη. Η σειρά 4, με τίτλο «Προβλεπόμενα συσσωρευμένα κέρδη» (Cumulated discounted flow), έπρεπε να περιλαμβάνει, ως αρνητικό στοιχείο, την αρχική επένδυση των 3 000 δισεκατομμυρίων LIT: απ' αυτό θα προέκυπτε ότι η πραγματική αξία της ικανότητας αυτοχρηματοδοτήσεως δεν θα ήταν μικρότερη κατά 34 δισεκατομμύρια LIT, αλλά κατά 3 034 δισεκατομμύρια LIT. Η σειρά 5, όπου τα προβλεπόμενα συσσωρευμένα κέρδη προστίθενται στις 3 000 δισεκατομμύρια LIT της αρχικής επενδύσεως, φέρουν το στίγμα θεμελιώδους σφάλματος καθόσον γίνεται δεκτό ότι, στην πραγματικότητα, το ποσό των 3 000 δισεκατομμυρίων LIT καταβλήθηκε στους πιστωτές της EniChem προκειμένου να μειωθούν τα χρέη της και να βελτιωθούν τα καθαρά της αποτελέσματα· επομένως, το ποσό αυτό δεν θα είναι διαθέσιμο στο τέλος της διάρκειας ζωής της επενδύσεως το 2005. Εξάλλου, η σειρά 5 είναι απλώς και μόνον πρόβλεψη η οποία πραγματοποιείται: κατά τη μεθοδολογία της Επιτροπής, η εναπομένουσα αξία της EniChem αντιπροσωπεύει πάντοτε την αρχική εισφορά, ανεξαρτήτως του αν λαμβάνεται υπόψη εισφορά 2 000 δισεκατομμυρίων LIT ή 10 000 δισεκατομμυρίων LIT.

- 128 Η Επιτροπή αντιτάσσει, μεταξύ άλλων, ότι η σειρά 4 του πίνακα QI/1 δείχνει σε πόσο έπρεπε να ανέρχονται οι εισροές αποτελεσμάτων ώστε, όταν προϋπολογίζονται σε ποσοστό 12 %, ο επενδυτής να μπορεί να ανακτήσει, στο τέλος της κανονικής διάρκειας ζωής της επενδύσεως, το κεφάλαιο που έχει επενδύσει. Η σειρά 5 δείχνει εν συνεχεία ότι η αξία των αποτελεσμάτων είναι τέτοια ώστε ο επενδυτής ανακτά την αρχική του επένδυση στο τέλος της περιόδου αυτής (2 966 δισεκατομμύρια LIT), έχοντας στο μεταξύ επιτύχει απόδοση 12 %.
- 129 Σε απάντηση ερωτημάτων του Πρωτοδικείου κατά τη συνεδρίαση, ο Spagnolli, υπεύθυνος για τον φάκελο στη Γενική Διεύθυνση IV, επιβεβαίωσε ότι είχε συμβάλει ουσιαστικά στην προετοιμασία του πίνακα QI/1. Εξήγησε ότι, αφού η EniChem διέθετε 1 950 δισεκατομμύρια LIT ως ιδίους πόρους κατά την τρίτη εισφορά, τα αποτελέσματα που περιλαμβάνονταν στον πίνακα QI/1 προέρχονταν από τα 4 950 δισεκατομμύρια LIT των διαθεσίμων ιδίων πόρων μετά την καταβολή της εισφοράς. Για να λάβει όμως την απόφαση να εισφέρει ή όχι 3 000 δισεκατομμύρια LIT στην EniChem, ένας μέτοχος έπρεπε να γνωρίζει τι θα ελάμβανε ως απόδοση από τη συγκεκριμένη αυτή εισφορά. Επομένως, ήταν αναγκαίο να εξεταστεί τι προσέθετε η τρίτη εισφορά στην κατάσταση της επιχειρήσεως. Με την τρίτη όμως εισφορά αποφεύχθηκε η πτώχευση της EniChem και μια τέτοια πτώχευση θα εξαφάνιζε τα 1 950 δισεκατομμύρια LIT ιδίων πόρων που τότε υπήρχαν. Υπό τις περιστάσεις αυτές, οι υπολογισμοί που περιέχει ο πίνακας QI/1 είχαν γίνει χωρίς να ληφθούν υπόψη αυτοί οι υφιστάμενοι ίδιοι πόροι.
- 130 Ο Spagnolli προσέθεσε ότι, αν υιοθετηθεί η θέση της προσφεύγουσας, κατά την οποία η σειρά 4 του πίνακα QI/1 έπρεπε να περιλαμβάνει τα 3 000 δισεκατομμύρια LIT της τρίτης εισφοράς ως παθητικού στοιχείο στις 14 Ιουλίου 1994, θα ήταν αναγκαίο αυτό το στοιχείο παθητικού να αντισταθμιστεί προσθέτοντας την εναπομένουσα αξία της επιχειρήσεως ως στοιχείο ενεργητικού το 2005. Πράγματι, η σειρά 5 του πίνακα αποδεικνύει ότι, κατά την περίοδο μεταξύ Ιουλίου 1994 και 2005, η ίδιοι πόροι της EniChem θα αυξάνονται και θα μειώνονται ανάλογα με τα αποτελέσματα της επιχειρήσεως. Στην αρχή όμως, αυτοί οι ίδιοι πόροι θα ήταν 3 000 δισεκατομμύρια LIT και το 2005 θα είναι πάντοτε 3 000 δισεκατομμύρια LIT, αφού η ροή των αποτελεσμάτων έχει υπολογιστεί εκ των προτέρων σε ποσοστό 12 %.

131 Η ENI και η EniChem προβάλλουν ειδικότερα ότι η αυστηρότητα της Επιτροπής αποδεικνύεται από το γεγονός ότι αυτή έλαβε υπόψη, στον πίνακα QI/1, τις προβλεφθείσες από την EniChem ζημίες για τα έτη 1994 έως 1996, αφού επικαλέστηκε τις ίδιες αυτές ζημίες για να αποκλείσει από τον υπολογισμό την αρχική αξία των ιδίων πόρων της EniChem τον Ιούλιο του 1994. Κατά τις ENI και EniChem, πρόκειται για πράξη διπλού υπολογισμού, στο μέτρο που οι ζημίες της EniChem υπολογίζονται δύο φορές.

132 Η ENI και η EniChem προσθέτουν, προκειμένου να αποδείξουν ότι υπάρχουν περισσότεροι τρόποι πραγματοποίησεως των υπολογισμών, ότι προέβησαν στους δικούς τους υπολογισμούς των ποσοστών αυτοχρηματοδότησεως που αναμένονται από την τρίτη εισφορά. Σύμφωνα με τους υπολογισμούς αυτούς, η πραγματική αξία της μελλοντικής ικανότητας αυτοχρηματοδότησεως ανέρχεται σε 7 195 δισεκατομμύρια LIT.

— Τα από 26 Σεπτεμβρίου και 16 Οκτωβρίου 1997 έγγραφα της Επιτροπής

133 Με το από 26 Σεπτεμβρίου 1997 έγγραφο η Επιτροπή πληροφόρησε το Πρωτοδικείο ότι ο πίνακας QI/1, μολονότι εμφανίστηκε ότι αποτελεί μέρος του φακέλου της, στην πραγματικότητα δεν υφίστατο κατά τη λήψη της επίδικης αποφάσεως. Με το έγγραφο αυτό, η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι ο πίνακας QI/1, παρά το γεγονός ότι φέρει ημερομηνία 1η Ιουλίου 1994, αποτελεί ωστόσο αναπαράσταση, που ετοίμασε ο έχων την ευθύνη του φακέλου υπάλληλος Spagniolli, των υπολογισμών που τότε είχε πραγματοποιήσει. Η Επιτροπή διευκρινίζει ότι δεν μπορεί να είναι βέβαιη ότι οι υπολογισμοί που περιέχει ο πίνακας QI/1 είναι ακριβώς εκείνοι που είχαν πραγματοποιηθεί προτού ληφθεί η επίδικη απόφαση, αλλά τέτοιου είδους υπολογισμοί είχαν όντως χρησιμεύσει ως βάση για την επίδικη απόφαση. Οι αρχικοί υπολογισμοί είχαν πραγματοποιηθεί σε υπολογιστή ο οποίος αντικαταστάθηκε εν τω μεταξύ, λόγω του ότι η διεύθυνση κρατικών ενισχύσεων άλλαξε σύστημα πληροφορικής, και δεν κατέστη δυνατό να βρεθεί ένα αντίγραφο σε χαρτί. Τα περιστατικά αυτά μπορούν να επιβεβαιωθούν από τον Spagnolli και τον τότε προϊστάμενο του τμήματος Feltkamp, που αμφότεροι ήσαν παρόντες στη συνεδρίαση της 23ης Σεπτεμβρίου 1997.

134 Με το από 16 Οκτωβρίου 1997 έγγραφο η Επιτροπή επιβεβαίωσε στο Πρωτοδικείο ότι οι πίνακες QI/2 και QI/4 είναι αντίγραφα των αρχικών εγγράφων που υπήρχαν στον φάκελο κατά τη λήψη της επίδικης αποφάσεως. Κατά την

Επιτροπή, ο πίνακας QI/3 δεν είναι εκείνος που υπήρχε στον φάκελό της κατά την εποχή εκείνη. Ωστόσο, η Επιτροπή προσκόμισε στο Πρωτοδικείο έγγραφο το οποίο, κατ' αυτήν, αποτελεί την αρχική εικόνα του πίνακα QI/3, ενώ συγχρόνως εξηγεί ότι ο πίνακας QI/3, που προσκομίστηκε στο Πρωτοδικείο στις 30 Ιουνίου 1997, είχε καταρτιστεί εκ νέου σε υπολογιστή, μετά τη λήψη της επίδικης απόφασης, προς μεγαλύτερη κατανόηση.

- 135 Με το ίδιο αυτό έγγραφο, η Επιτροπή προσθέτει ότι τα περιστατικά αυτά μπορούν να βεβαιωθούν από τον Spagnolli. Ο προϊστάμενος του τμήματός του Feltkamp μπορούσε να επιβεβαιώσει ότι πίνακες παρόμοιοι με τους πίνακες QI/2, QI/3 και QI/4 χρησιμοποιήθηκαν κατά την προετοιμασία της επίδικης απόφασης, μολοντί δεν θυμάται πλέον το ακριβές περιεχόμενο των χρησιμοποιηθέντων πινάκων. Ένας άλλος υπάλληλος της ΓΔ IV, ο Owen, μπορεί να καταθέσει ως μάρτυρας ότι ήταν παρών στο γραφείο του Spagnolli τον Ιούνιο του 1994 όταν αυτός ετοίμασε τον υπολογισμό προκειμένου να εξακριβώσει την πραγματική αξία της ικανότητας αυτοχρηματοδότησεως όσον αφορά την τρίτη εισφορά. Τα αποτελέσματα μαρτυρούσαν την απουσία στοιχείου κρατικής ενισχύσεως, αλλά ο Owen δεν θυμάται λεπτομερή στοιχεία.

— Η από 13 Οκτωβρίου 1997 γραπτή ερώτηση του Πρωτοδικείου και οι από 11 Νοεμβρίου 1997 παρατηρήσεις της Επιτροπής

- 136 Με το από 13 Οκτωβρίου 1997 έγγραφο, το Πρωτοδικείο κάλεσε την Επιτροπή να αναφέρει αν οι υπολογισμοί που περιέχει ο πίνακας QI/1 προβάλλονταν πάντοτε προς στήριξη του ισχυρισμού που περιλαμβάνεται στην επίδικη απόφαση ότι η τρίτη εισφορά των 3 000 δισεκατομμυρίων LIT μπορούσε να πραγματοποιηθεί από ιδιώτη επενδυτή σε οικονομία αγοράς, καθόσον ιδίως «η πραγματική αξία της μελλοντικής ικανότητας αυτοχρηματοδότησεως αντιστοιχεί ακριβώς σ' αυτή την επένδυση των 3 000 δισεκατομμυρίων LIT». Στην αντίθετη περίπτωση, η Επιτροπή κλήθηκε να διευκρινίσει, εκκινώντας από την αιτιολογία της επίδικης απόφασης και των υπομνημάτων της Επιτροπής, τους υπολογισμούς ή άλλα στοιχεία των οποίων γίνεται επίκληση για να δικαιολογήσει το συμπέρασμά της επί των σημείων αυτών.
- 137 Στις από 11 Νοεμβρίου 1997 παρατηρήσεις της η Επιτροπή επισυνάπτει σε παράρτημα δύο πίνακες (πίνακας Α και πίνακας Β). Προβάλλει ότι στηρίζεται πάντοτε στους υπολογισμούς του πίνακα QI/1, αλλά με τις τροποποιήσεις που

εμφαίνονται στον πίνακα Α. Οι Spagnolli, Feltkamp και Owen μπορούσαν να καταθέσουν ως μάρτυρες για το ότι υπολογισμός παρόμοιος με αυτόν του πίνακα QI/1 είχε πραγματοποιηθεί σε υπολογιστή από τον Spagnolli, που χρησιμοποιήθηκε προς εξακρίβωση της πραγματικής αξίας των αποτελεσμάτων της τρίτης εισφοράς και που έδειχνε ότι δεν υπήρχε στοιχείο ενισχύσεως στην εισφορά.

- 138 Ο πίνακας Α αποτελεί τον καρπό της καταβληθείσας προσπάθειας προς αναπαράσταση κατά τρόπο πιο συγκεκριμένο, βάσει αναμνήσεων των ενδιαφερομένων προσώπων, των υπολογισμών που πραγματοποιήθηκαν κατά τον χρόνο της επίδικης αποφάσεως. Ο νέος πίνακας Α προσθέτει ουσιαστικά δύο στοιχεία τα οποία περιλαμβάνονταν, κατά την Επιτροπή, στους πραγματοποιηθέντες τότε υπολογισμούς και οι οποίοι επαναλαμβάνονται με βάση τις αναμνήσεις των ενδιαφερομένων προσώπων.
- 139 Πρώτον, τα ίδια κεφάλαια της EniChem 1 950 δισεκατομμυρίων LIT που υπήρχαν στις 31 Ιουλίου 1994 χρησιμοποιήθηκαν προς συμψηφισμό των ζημιών της EniChem κατά τα πρώτα τρία έτη του προγράμματος. Πράγματι, το ποσό των 1 950 δισεκατομμυρίων LIT θα παρέμενε στη λογιστική κατάσταση της EniChem και, εφόσον επιλεγόταν η πραγματοποίηση της τρίτης εισφοράς, το ποσό αυτό έπρεπε να ληφθεί υπόψη στον υπολογισμό.
- 140 Δεύτερον, η εναπομένουσα αξία της EniChem το 2005 περιλαμβανόταν στον υπολογισμό, με τωρινή αξία 1 531 δισεκατομμυρίων LIT. Η αξία αυτή προέκυπτε από το γεγονός ότι η EniChem θα εξακολουθούσε να ασκεί τη δραστηριότητά της πέραν της περιόδου προβλέψεως. Κατά την Επιτροπή, μολονότι είναι βέβαιον ότι, σύμφωνα με την πάγια πρακτική της Επιτροπής στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων, η εναπομένουσα αξία υπολογίστηκε, οι Feltkamp και Spagnolli δεν θυμούνται πλέον τον ακριβή υπολογισμό που πραγματοποιήθηκε κατά τον χρόνο της επίδικης αποφάσεως. Ωστόσο, θα ήταν πρόσφορο να χρησιμοποιηθεί η απλή αλλά συνήθως χρησιμοποιούμενη μέθοδος, η οποία συνίσταται στο να πολλαπλασιάζεται το μικτό περιθώριο εκμεταλλεύσεως, δηλαδή η διαφορά μεταξύ των εσόδων εκμεταλλεύσεως και του κόστους εκμεταλλεύσεως, επί συντελεστή κυμαινόμενο αναλόγως της ειδικής καταστάσεως της οικείας επιχειρήσεως και του τομέα. Στον τομέα των χημικών προϊόντων, η κανονική ψαλίδα είναι 4 έως 6 και ο συντελεστής 3 εμφανιόταν στον πίνακα Α.

- 141 Τα προστεθέντα στον πίνακα Α στοιχεία δεν εμφανίζονταν ρητώς στον πίνακα QI/1, αλλά μπορούσαν ευχερώς να συναχθούν από τους αριθμούς που περιείχε ο εν λόγω πίνακας και από εκείνους του προγράμματος αναδιαρθρώσεως (πίνακας QI/4). Η διπλή λογιστική καταχώριση των ζημιών και η εξαφάνιση των ιδίων κεφαλαίων οφείλονταν σε αμέλεια του υπαλλήλου ο οποίος επιφορτίστηκε με την κατάρτιση του πίνακα QI/1 και αποκαλύφθηκαν μόνο μετά την επ' ακροατηρίου συζήτηση. Οι τρεις μάρτυρες βεβαίωσαν ότι το σφάλμα αυτό δεν είχε διαπραχθεί κατά τον χρόνο επεξεργασίας της επίδικης αποφάσεως. Επίσης δεν υπήρξε διπλή λογιστική καταχώριση στο υπόμνημα αντικρούσεως.
- 142 Γενικότερα, η Επιτροπή παρατηρεί ότι ο υπολογισμός της βασίστηκε στα καθαρά αποτελέσματα της EpiChem (μετά την καταβολή του φόρου). Παρουσιάζει στο Πρωτοδικείο, στον πίνακα Β, έναν υπολογισμό που έγινε σύμφωνα με την προταθείσα από την προσφεύγουσα μέθοδο DCF (discounted cash flow), ο οποίος δείχνει ικανότητα αυτοχρηματοδοτήσεως υπερβαίνουσα περίπου κατά 2 δισεκατομμύρια LIT την αρχική εισφορά κεφαλαίων των 3 000 δισεκατομμυρίων.
- 143 Πάντως, το συμπέρασμα ότι η εισφορά των 3 000 δισεκατομμυρίων LIT μπορούσε να πραγματοποιηθεί από ιδιώτη επενδυτή σε οικονομία αγοράς δεν βασίστηκε αποκλειστικά στον υπολογισμό της Επιτροπής επί της αναμενόμενης αποδόσεως αλλά επίσης, όπως αναφέρει στα υπομνήματά της η Επιτροπή, στην αξία και τη σημασία που είχε για την ENI η συνέχιση των δραστηριοτήτων της EpiChem στο πλαίσιο της εταιρίας χαρτοφυλακίου ENI, καθώς και στα άλλα στοιχεία που αναφέρει στο σημείο 4 η επίδικη απόφαση.

— Γραπτές παρατηρήσεις των διαδίκων μετά το από 11 Νοεμβρίου 1997 έγγραφο της Επιτροπής

- 144 Με τις από 19 Ιανουαρίου 1998 γραπτές παρατηρήσεις της, η προσφεύγουσα παρατηρεί ότι η Επιτροπή δεν εξήγησε τον λόγο για τον οποίο ο πίνακας QI/1 έφερε εσφαλμένως ως ημερομηνία την 1η Ιουλίου 1994. Πάντως, δεδομένου ότι ο πίνακας QI/1, μολονότι εσφαλμένος, είναι περισσότερο συμβατός προς την αιτιολογία του σημείου 4 της επίδικης αποφάσεως απ' ό,τι ο νέος πίνακας Α, είναι πολύ πιθανόν ότι ο πίνακας QI/1 αντιπροσωπεύει την πραγματοποιη-

θείσα τότε εργασία, ο δε νέος πίνακας Α ετοιμάστηκε ex post facto για να καλύψει τα διαπραχθέντα τότε σφάλματα. Εξάλλου, ο πίνακας QI/3 διαφέρει πολλαπλώς από το έγγραφο που παρουσίασε η Επιτροπή με τις από 16 Οκτωβρίου 1997 παρατηρήσεις της.

- 145 Υπό τις περιστάσεις αυτές, η προσφεύγουσα ζήτησε από το Πρωτοδικείο να διατάξει τη διεξαγωγή αποδείξεων προκειμένου να εξακριβωθεί πώς και πότε καταρτίστηκαν οι πίνακες QI/1, QI/3 και ο πίνακας Α και να ακούσει, ως μάρτυρες, τους Feltkamp, Spragnolli και Owen.
- 146 Ως προς την ουσία, η προσφεύγουσα θεωρεί ότι η Επιτροπή δεν βασίζεται πλέον στον πίνακα QI/1. Ο πίνακας Α ανταποκρίνεται σε ουσιαστικά διαφορετική οπτική, η οποία εξάλλου δεν μπορεί να συναχθεί ούτε από την επίδικη απόφαση ούτε από τα υπομνήματα της Επιτροπής. Αφού η Επιτροπή δεν μπόρεσε να προσκομίσει υπολογισμούς προερχόμενους από τον φάκελό της προκειμένου να στηρίξει το συμπέρασμα που έγινε δεκτό με την επίδικη απόφαση, ότι δηλαδή η πραγματική αξία της μελλοντικής ικανότητας αυτοχρηματοδότησεως ήταν ακριβώς ίση προς 3 000 δισεκατομμύρια LIT, η επίδικη απόφαση πρέπει να ακυρωθεί.
- 147 Πράγματι, η Επιτροπή αναγνώρισε έμμεσα τον πειστικό χαρακτήρα της επικρίσεως που διατύπωσε η προσφεύγουσα κατά τη συνεδρίαση της 23ης Σεπτεμβρίου 1997, κατά την οποία, αφενός μεν, η μελλοντική ικανότητα αυτοχρηματοδότησεως της EniChem, όπως προκύπτει από τη σειρά 4 του πίνακα QI/1, δεν ήταν αρνητική κατά 34 δισεκατομμύρια LIT, αλλά κατά 3 034 δισεκατομμύρια, αφετέρου δε, η συσσωρευμένη αξία των ιδίων κεφαλαίων της EniChem, όπως προκύπτει από τη σειρά 5 του πίνακα QI/1, δεν ασκούσε καμία επιρροή στον υπολογισμό της πραγματικής αξίας της ικανότητας αυτοχρηματοδότησεως της EniChem. Στον πίνακα Α, η σειρά 4 δείχνει τον μικρότερο κατά 3 034 δισεκατομμύρια LIT ακριβή αριθμό, και η παλαιά σειρά 5, έστω και αν μένει στον πίνακα, δεν λαμβάνεται καθόλου υπόψη στον υπολογισμό της αποδόσεως για τον επενδυτή.
- 148 Υπό τις περιστάσεις αυτές, για να εξεύρει, με άλλα μέσα, περισσότερα από 3 000 δισεκατομμύρια LIT τωρινής αξίας, η Επιτροπή εισήγαγε στον πίνακα Α

δύο νέα στοιχεία, δηλαδή τη χρησιμοποίηση στους υπολογισμούς του «υφισταμένου επιπέδου ιδίων κεφαλαίων» και την απονομή μιας εναπομένουσας αξίας στην EniChem στο τέλος της διάρκειας ζωής της επενδύσεως. Ωστόσο, αυτός ο τρόπος εξετάσεως του προβλήματος δεν συμβιβάζεται με την επίδικη απόφαση και τα υπομνήματα της Επιτροπής.

- 149 Εν πάση περιπτώσει, η χρησιμοποίηση του πίνακα Α των υφισταμένων ιδίων κεφαλαίων της EniChem προς συμψηφισμό των ζημιών της έως το 1996 αποτελεί οικονομικό παραλογισμό ο οποίος συγχέει την αποτίμηση μιας επενδύσεως στην επιχείρηση με τη λογιστική της επιχειρήσεως, δύο τελείως χωριστά πράγματα. Κανένας ανεξάρτητος πραγματογνώμονας δεν θα μπορούσε να πιστοποιήσει ότι η μέθοδος αυτή αποτελεί ένα γενικώς αποδεκτό στοιχείο υπολογισμού της τωρινής αξίας. Η χρησιμοποιηθείσα μέθοδος στον πίνακα Α, η οποία συνίσταται στον υπολογισμό της εναπομένουσας αξίας της EniChem, δεν αποτελεί κανονική ή παραδοσιακή μέθοδο.
- 150 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει εξάλλου ότι ο υπολογισμός των καθαρών αποτελεσμάτων στον πίνακα Α πάσχει από πολλά και σοβαρά σφάλματα σχετικά με τις λεπτομέρειες των υπολογισμών. Επικρίνει επίσης τον πίνακα Β, ενώ συγχρόνως υπενθυμίζει ότι η Επιτροπή δέχθηκε ότι δεν είχε πραγματοποιηθεί καμία ανάλυση σύμφωνα με τον πίνακα αυτόν κατά τον χρόνο της επίδικης αποφάσεως.
- 151 Με τις από 19 Ιανουαρίου 1998 παρατηρήσεις του, το Ηνωμένο Βασίλειο παρατηρεί ειδικότερα ότι η επίδικη απόφαση πρέπει να ακυρωθεί επειδή δεν υπάρχει καμία βεβαιότητα ως προς τους υπολογισμούς στους οποίους πιθανόν προέβη η Επιτροπή για να δικαιολογήσει το συμπέρασμά της ότι η επένδυση πραγματοποιήθηκε από επενδυτή στην αγορά.
- 152 Με τις από 19 Ιανουαρίου 1998 παρατηρήσεις τους, η ENI και η EniChem προβάλλουν ότι η νομιμότητα πράξεως ενός κοινοτικού οργάνου πρέπει να εκτιμάται σε συνάρτηση με την πληροφόρηση και τα πραγματικά και νομικά στοι-

χεία που υφίστανται κατά τον χρόνο εκδόσεως της πράξεως (απόφαση του Πρωτοδικείου της 22ας Ιανουαρίου 1997, T-115/94, Opel Austria κατά Συμβουλίου, Συλλογή 1997, σ. II-39, σκέψη 87). Επομένως, οποιαδήποτε παράβαση εκ μέρους των κοινοτικών οργάνων της υποχρεώσεώς τους να διατηρούν πλήρες αντίγραφο του φακέλου στα αρχεία τους μετά τη λήψη της προσβαλλόμενης αποφάσεως, ή η αδυναμία τους να προσκομίσουν τα πρωτότυπα δικαιολογητικά έγγραφα αιτήσεως του Πρωτοδικείου, δεν αποτελεί λόγο ακυρώσεως της εν λόγω αποφάσεως. Εν πάση περιπτώσει, με τις από 11 Νοεμβρίου 1997 παρατηρήσεις της, η Επιτροπή διόρθωσε την κατάσταση προσκομίζοντας μια σαφή, αξιόπιστη και πειστική αναπαράσταση της πραγματοποιηθείσας ανάλυσεως και της αναπτυχθείσας αιτιολογίας κατά τον χρόνο της επίδικης αποφάσεως. Η αδυναμία της να προσκομίσει στο Πρωτοδικείο ορισμένα πρωτότυπα έγγραφα στα οποία βασίστηκε κατά την κατάρτιση της επίδικης αποφάσεως δεν ασκούν επομένως την παραμικρή επιρροή επί της νομιμότητας της αποφάσεως αυτής.

- 153 Ειδικότερα, ο νέος πίνακας Α παραμερίζει τον κίνδυνο του διπλού υπολογισμού που παρατήρησε η ENI κατά τη συνεδρίαση της 23ης Σεπτεμβρίου 1997. Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι οι ζημίες των πρώτων τριών ετών συμψηφίστηκαν με το υφιστάμενο κεφάλαιο των 1 950 δισεκατομμυρίων LIT, οι ζημίες δεν θα αφαιρεθούν από την εισφορά των 3 000 δισεκατομμυρίων LIT. Επιπλέον, ο πίνακας Α συμπληρώνει τον πίνακα QI/1, προσθέτοντας μια εξαιρετικά μέτρια υπολειμματική αξία. Ενόψει της περιπλοκότητας των ζητημάτων που ανέκλυψαν, η Επιτροπή έπρεπε να διαθέτει ευρεία εξουσία εκτιμήσεως όσον αφορά την επιλογή της μεθόδου και των παραμέτρων υπολογισμού που έπρεπε να χρησιμοποιήσει.
- 154 Ακόμη και αν υποθεθεί ότι η επιλογή της μεθόδου που χρησιμοποιήθηκε για τον πίνακα Α δεν είναι η ενδεδειγμένη, αυτό δεν θα καθιστούσε παράνομη την επίδικη απόφαση, διότι από τη δεύτερη μέθοδο που αναφέρει ο πίνακας Β προκύπτει ότι η εισφορά κεφαλαίου δεν μπορεί να εξομοιωθεί με ενίσχυση. Οι άλλες μέθοδοι επιβεβαιώνουν το βάσιμο των λόγων για τους οποίους η Επιτροπή έλαβε την επίδικη απόφαση, αφού αποδεικνύουν επίσης ότι η εισφορά κεφαλαίου δεν αποτελούσε ενίσχυση. Η ENI και η EniChem υποβάλλουν στο Πρωτοδικείο υπολογισμούς, στηριζόμενους στη μέθοδο της εκ των προτέρων αποτιμήσεως της ικανότητας αυτοχρηματοδοτήσεως που χρησιμοποιήθηκε στον πίνακα Β, εκκινώντας όμως από υποθέσεις ελαφρώς διαφορετικές από τις χρησιμοποιηθείσες στον πίνακα αυτό. Οι υπολογισμοί αυτοί δείχνουν ότι η τρίτη εισφορά έχει σημαντική απόδοση.

— Συνεδρίαση της 17ης Μαρτίου 1998

- 155 Κατά τη συνεδρίαση της 17ης Μαρτίου 1998, η Επιτροπή πληροφόρησε το Πρωτοδικείο ότι ήταν δυνατό το έγγραφο που επισυνάπτεται στην από 16 Οκτωβρίου 1997 επιστολή της να μην αποτελεί την αρχική εκδοχή του πίνακα QI/3, που υπήρχε κατά τον χρόνο της επίδικης απόφασης. Ωστόσο, αυτό δεν επηρεάζει τον εύλογο χαρακτήρα του ποσοστού του 12 % που η Επιτροπή χρησιμοποίησε στους υπολογισμούς της.
- 156 Όσον αφορά την ουσία, η Επιτροπή υπογραμμίζει ειδικότερα ότι η παραπομπή στη μελλοντική ικανότητα αυτοχρηματοδότησεως που γίνεται στο σημείο 4 της επίδικης απόφασης πρέπει να νοηθεί υπό το φως του σημείου 35 της ανακοινώσεως περί των δημοσίων επιχειρήσεων, όπου αναφέρεται ότι το μικτό περιθώριο αυτοχρηματοδότησεως μπορεί να περιλαμβάνει «την ταμειακή ροή που θα μπορούσε να προσδοκά από τη σχεδιαζόμενη επένδυση που περιέχεται στον επενδυτή με τη μορφή της καταβολής μερισμάτων ή/και κεφαλαιουχικών κερδών». Δεδομένου ότι στην εναλλακτική επιλογή της εκκαθαρίσεως της EpiChem οι υφιστάμενες πιστώσεις θα χάνονταν λόγω του κόστους της εκκαθαρίσεως, τα 1 950 δισεκατομμύρια LIT για τα οποία γίνεται λόγος ισodυναμούν με «κεφαλαιουχικά κέρδη» υπό την έννοια της ανακοινώσεως αυτής. Εξάλλου, η αρχή του ιδιώτη επενδυτή σε οικονομία αγοράς επιβάλλει η αξία των 1 950 δισεκατομμυρίων LIT να ληφθεί υπόψη, αφού η εισφορά κεφαλαίου επιτρέπει να διατηρηθεί η αξία αυτή στο μέλλον, ενώ στην εναλλακτική λύση της εκκαθαρίσεως η αξία αυτή θα χανόταν. Ακόμη κι αν αυτό το συγκεκριμένο τμήμα του υπολογισμού δεν περιέχεται ρητά στην επίδικη απόφαση, δεν είναι αναγκαίο, κατά πάγια νομολογία, να εκτίθενται όλες οι λεπτομέρειες στην αιτιολογία.
- 157 Μολονότι ούτε η υπολειμματική αξία μνημονεύεται ρητά στην επίδικη απόφαση, είναι φυσικό να υπολογίζεται στο πλαίσιο μιας αναλύσεως όπως η προκείμενη, όπως άλλωστε προκύπτει από τα διάφορα συγγράμματα που παραθέτουν οι διάδικοι. Δεδομένου ότι υπάρχουν τέσσερις τουλάχιστον μέθοδοι για τον υπολογισμό της υπολειμματικής αξίας, η Επιτροπή δεν διέπραξε πρόδηλο σφάλμα εκτιμήσεως χρησιμοποιώντας μια από τις μεθόδους αυτές, ενώ η προσφεύγουσα προτείνει μια άλλη.

158 Η Επιτροπή προσθέτει ότι το σημείο 4 της επίδικης αποφάσεως αναφέρει ότι, από το 1998, τα ετήσια κέρδη που προβλέπονται από το πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως έπρεπε να ανέλθουν στο ανώτατο όριο, σε επίπεδο ελαφρώς υψηλότερο από την ελάχιστη αμοιβή που είναι αποδεκτή για έναν ιδιώτη μέτοχο. Με βάση αυτή και μόνο τη φράση, η επίδικη απόφαση δικαιολογείται υπό την έννοια της προπαρατεθείσας νομολογίας ENI-Lanerossi. Πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη η μακροπρόθεσμη στρατηγική της ENI, της μελλοντικής ιδιωτικοποιήσεώς του και των συνεργιών του ομίλου. Εξάλλου, γεγονότα μεταγενέστερα της επίδικης αποφάσεως μπορούσαν να ληφθούν υπόψη, τουλάχιστον για να αποδειχθεί ότι η Επιτροπή δεν διέπραξε πρόδηλο σφάλμα εκτιμήσεως (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 10ης Ιουλίου 1986, 234/84, Βέλγιο κατά Επιτροπής, Συλλογή 1986, σ. 2263, σκέψη 12, στο εξής: απόφαση Meura, και της 24ης Οκτωβρίου 1996, C-329/93, C-62/95 και C-63/95, Γερμανία κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. I-5151, σκέψη 34, στο εξής: απόφαση Bremer Vulkan).

159 Τέλος, η Επιτροπή καλεί το Πρωτοδικείο να στηριχθεί, για τους σκοπούς της υπό έκδοση αποφάσεως στην παρούσα υπόθεση, στον πίνακα Α και όχι στον πίνακα QI/1. Ισχυρίζεται ότι ο υπολογισμός που έγινε κατά την εποχή της επίδικης αποφάσεως είναι εκείνος του πίνακα Α, που περιλαμβάνει τα υφιστάμενα ίδια κεφάλαια και την υπολεμματική αξία, και όχι εκείνος που εμφανίζεται στη σειρά 5 του πίνακα QI/1.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

160 Στο σημείο 4 της επίδικης αποφάσεως, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι η τρίτη εισφορά των 3 000 δισεκατομμυρίων LIT δεν αποτελούσε κρατική ενίσχυση υπό την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης, διότι η εισφορά μπορούσε να είχε πραγματοποιηθεί από ιδιώτη επενδυτή σε οικονομία αγοράς.

161 Από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι η αρχή κατά την οποία εισφορά κεφαλαίου δεν μπορεί να θεωρηθεί ενίσχυση υπό την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης στην περίπτωση κατά την οποία, υπό παρόμοιες συνθήκες, ο ιδιώτης επενδυτής σε οικονομία αγοράς θα προέβαινε σε μια τέτοια εισφορά αποτελεί αποφασιστικό κριτήριο το οποίο αποβλέπει, μεταξύ

άλλων, στο να διασφαλίζει ότι εισφορά κεφαλαίου δεν θεωρείται ενίσχυση από το γεγονός και μόνον ότι πραγματοποιείται από τις δημόσιες αρχές (αποφάσεις Meura, σκέψεις 9 έως 18, και Boussac, σκέψεις 38 και 39· απόφαση του Δικαστηρίου της 21ης Μαρτίου 1990, C-142/87, Βέλγιο κατά Επιτροπής, Συλλογή 1990, σ. I-959, στο εξής: απόφαση Tubemeuse, σκέψεις 23 έως 29· αποφάσεις Alfa Romeo, σκέψεις 17 έως 24, ENI-Lanerossi, σκέψεις 16 έως 24, Hytasa, σκέψεις 20 έως 26, και Bremer Vulkan, σκέψεις 23 έως 26).

- 162 Από το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε η Επιτροπή προκύπτει ότι, όσον αφορά την τρίτη εισφορά, το σύστημα ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων που προβλέπουν τα άρθρα 92 έως 94 της Συνθήκης δεν έχει εφαρμογή στην εισφορά αυτή, με συνέπεια να μην εξεταστεί το ζήτημα του συμβιβαστού αυτής με την κοινή αγορά, σύμφωνα με το άρθρο 92, παράγραφος 2 και 3, της Συνθήκης. Πράγματι, μόνον οι δύο πρώτες εισφορές, οι οποίες αντιπροσωπεύουν ποσό 1 794 δισεκατομμυρίων LIT σε σχέση με το συνολικό ποσό των 4 794 δισεκατομμυρίων LIT που καταβλήθηκε με τις τρεις εισφορές, εξετάστηκαν υπό την άποψη του συμβιβαστού αυτών με την κοινή αγορά.
- 163 Υπό τις εν προκειμένω περιστάσεις, το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι επιβάλλεται να εξεταστεί, πρώτον, ο τρίτος λόγος ακυρώσεως της προσφεύγουσας, που αντλείται από την παράβαση του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης, καθόσον η διαδικασία που προβλέπει η διάταξη αυτή δεν κινήθηκε ως προς την τρίτη εισφορά.

Επί του λόγου ακυρώσεως που αντλείται από την παράβαση του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης καθόσον η διαδικασία που προβλέπει η διάταξη αυτή δεν κινήθηκε ως προς την τρίτη εισφορά

- 164 Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, η διαδικασία του άρθρου 93, παράγραφος 2, καθίσταται απαραίτητη από τη στιγμή κατά την οποία η Επιτροπή αντιμετωπίζει σοβαρές δυσχέρειες προκειμένου να κρίνει αν μια ενίσχυση συμβιβάζεται με την κοινή αγορά. Συνεπώς, η Επιτροπή δεν μπορεί να αρκестεί στην προκαταρκτική φάση του άρθρου 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης προκειμένου να λάβει ευνοϊκή απόφαση για κάποια ενίσχυση παρά μόνον αν είναι σε θέση να σχηματίσει την πεποίθηση, μετά από μια πρώτη εξέταση, ότι η εν

λόγω ενίσχυση συμβιβάζεται με τη Συνθήκη. Αντιθέτως, αν από την πρώτη αυτή εξέταση η Επιτροπή σχηματίσει αντίθετη γνώμη ή δεν μπορέσει να υπερβεί όλες τις δυσχέρειες που ανέκυψαν κατά την κρίση του συμβιβαστού της εν λόγω ενισχύσεως με την κοινή αγορά, τότε οφείλει να συγκεντρώσει όλες τις αναγκαίες γνώμες και να κινήσει προς τον σκοπό αυτό τη διαδικασία του άρθρου 93, παράγραφος 2 (βλ., μεταξύ άλλων, τις προπαρατεθείσες αποφάσεις του Δικαστηρίου της 20ής Μαρτίου 1984, Γερμανία κατά Επιτροπής, σκέψη 13, Cook κατά Επιτροπής, σκέψη 29, Matra κατά Επιτροπής, σκέψη 33, και Επιτροπή κατά Sytraval και Brink's France, σκέψη 39).

- 165 Η αρχή κατά την οποία εκείνοι υπέρ των οποίων έχουν τεθεί οι διαδικαστικές εγγυήσεις που προβλέπει το άρθρο 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης μπορούν να επιτύχουν την τήρησή τους μόνον αν έχουν τη δυνατότητα να αμφισβητήσουν ενώπιον του κοινοτικού δικαστή την απόφαση να μη κινήθει η διαδικασία αυτή έχει επίσης εφαρμογή στην περίπτωση κατά την οποία η Επιτροπή φρονεί ότι δεν υπάρχει καν ενίσχυση (προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Sytraval και Brink's France, σκέψη 47).
- 166 Το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι από τη νομολογία αυτή και ειδικότερα από την προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Sytraval και Brink's France προκύπτει ότι η Επιτροπή μπορεί να υποχρεωθεί να κινήσει τη διαδικασία του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης αν μια πρώτη εξέταση δεν της επέτρεψε να υπερβεί τις δυσχέρειες που ανέκυψαν από την εξέταση του ζητήματος αν το οικείο μέτρο αποτελεί ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης, τουλάχιστον όταν, κατά την πρώτη αυτή εξέταση, δεν ήταν σε θέση να σχηματίσει την πεποίθηση ότι το οικείο μέτρο, αν υποτεθεί ότι αποτελεί ενίσχυση, συμβιβάζεται εν πάση περιπτώσει με την κοινή αγορά.
- 167 Η κατάσταση που εμφανίζεται στην προκειμένη περίπτωση αφορά μια σειρά τριών εισφορών σε κεφάλαιο ύψους, αντιστοίχως, 1 000 δισεκατομμυρίων LIT, 794 δισεκατομμυρίων LIT και 3 000 δισεκατομμυρίων LIT, που πραγματοποιήθηκαν σε περίοδο δύο ετών από την ίδια δημόσια επιχείρηση (ENI) προς μια των θυγατρικών της (EniChem). Κατά την επίδικη απόφαση, οι δύο πρώτες εισφορές αποτελούν ενισχύσεις, ενώ η τρίτη χαρακτηρίζεται επένδυση η οποία μπορούσε να πραγματοποιηθεί από ιδιώτη επενδυτή.

- 168 Δεν αμφισβητείται ότι το συμπέρασμα της Επιτροπής ότι ο ιδιώτης επενδυτής θα προέβαινε στην τρίτη εισφορά στηρίζεται, κατά τα ουσιαστικά, στη διαπίστωση που γίνεται στο σημείο 4 της επίδικης αποφάσεως, κατά την οποία:

«Από τον χρόνο καταβολής της τελευταίας εισφοράς κεφαλαίου ύψους 3 000 δισεκατομμυρίων LIT και επί μια περίοδο αρκετά μεγάλη για να ληφθεί υπόψη η κανονική διάρκεια ζωής της επένδυσης αυτής, η καθαρή τωρινή αξία των μελλοντικών ταμειακών ροών ισούται με την επένδυση αυτή των 3 000 δισεκατομμυρίων LIT.»

- 169 Πρέπει να εξακριβωθεί αν, στην προκειμένη περίπτωση, στις εκτιμήσεις της η Επιτροπή αντιμετώπιζε σοβαρές δυσχέρειες ικανές να δικαιολογήσουν την κίνηση της διαδικασίας του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης (προπαρατεθείσα απόφαση *Matra* κατά Επιτροπής, σκέψη 34). Η προσφεύγουσα επικαλείται, ως σοβαρές δυσχέρειες εκτιμήσεως τις οποίες αντιμετώπισε η Επιτροπή, πρώτον, το ζήτημα αν έπρεπε να αναλυθεί η αναμενόμενη απόδοση της τρίτης εισφοράς ανεξάρτητα από την αναμενόμενη από τις δύο πρώτες και, δεύτερον, το ζήτημα αν η τωρινή αξία της μελλοντικής ικανότητας αυτοχρηματοδότησε ήταν τέτοια ώστε ένας ιδιώτης επενδυτής θα πραγματοποιούσε την εισφορά αυτή.

- 170 Όσον αφορά το πρώτο σημείο, είναι αληθές ότι το γεγονός και μόνον ότι μια δημόσια επιχείρηση πραγματοποίησε ήδη εισφορές κεφαλαίου χαρακτηριζόμενες ως «ενισχύσεις» στη θυγατρική της δεν αποκλείει, *a priori*, τη δυνατότητα μεταγενέστερη εισφορά κεφαλαίου να μπορεί να χαρακτηριστεί επένδυση πληρούσα το κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή σε οικονομία αγοράς. Ωστόσο, το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι, σε περίπτωση όπως η προκειμένη, η οποία αφορά τρεις εισφορές κεφαλαίου πραγματοποιηθείσες από τον ίδιο επενδυτή εντός περιόδου δύο ετών, από τις οποίες οι δύο πρώτες δεν είχαν καμία απόδοση, εναπόκειται στην Επιτροπή να εξακριβώσει αν η τρίτη μπορούσε ευλόγως να διαχωριστεί από τις δύο πρώτες και να θεωρηθεί, για τους σκοπούς του κριτηρίου του ιδιώτη επενδυτή, ως αυτοτελής επένδυση.

- 171 Το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι μεταξύ των ασκούντων επιρροή στοιχείων για να εκτιμηθεί αν, στην προκειμένη περίπτωση, η τρίτη εισφορά μπορούσε ευλόγως να διαχωριστεί από τις δύο πρώτες και να θεωρηθεί, ενόψει του κριτηρίου του ιδιώτη επενδυτή, ως αυτοτελής επένδυση περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, η χρονολογία των εν λόγω εισφορών, ο σκοπός τους και η κατάσταση της θυγατρικής επιχειρήσεως κατά τον χρόνο κατά τον οποίο ελήφθησαν οι αποφάσεις πραγματοποίησεως κάθε μιας από τις σχετικές εισφορές.
- 172 Όσον αφορά τη χρονολογία των τριών σχετικών εισφορών, από τον φάκελο προκύπτει ότι:
- α) η πρώτη εισφορά των 1 000 δισεκατομμυρίων LIT πραγματοποιήθηκε την 1η Οκτωβρίου 1992·
 - β) η δεύτερη εισφορά των 794 δισεκατομμυρίων LIT εγκρίθηκε από την ENI κατά τη συνεδρίαση της 2ας Δεκεμβρίου 1993 (βλ. έγγραφο της ENI προς την Ιταλική Κυβέρνηση, της 23ης Δεκεμβρίου 1993, παράρτημα 21 στο υπόμνημα παρεμβάσεως των ENI και EniChem) και πραγματοποιήθηκε τον Δεκέμβριο του 1993·
 - γ) κατά την ίδια αυτή συνεδρίαση της 2ας Δεκεμβρίου 1993, το διοικητικό συμβούλιο της ENI εξέτασε σχέδιο προγράμματος αναδιαρθρώσεως της EniChem, του οποίου οι γενικές γραμμές είχαν ήδη καθορισθεί στις 20 Οκτωβρίου 1993. Το πρόγραμμα αυτό προέβλεπε, μεταξύ άλλων, την «εξισορρόπηση της χρηματοοικονομικής δομής» με «παρεμβάσεις (...) του μετόχου» (βλ. έγγραφο της ENI προς την Ιταλική Κυβέρνηση, της 23ης Δεκεμβρίου 1993, παράρτημα 21 του υπομνήματος παρεμβάσεως των ENI και EniChem). Σημειώθηκε: «Οι λεπτομέρειες του προγράμματος βρίσκονται σε τελική επεξεργασία και θα είμαστε έτοιμοι να το υποβάλουμε στην Επιτροπή στις αρχές του 1994»·
 - δ) το πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως 1994-1997 εγκρίθηκε από το διοικητικό συμβούλιο της ENI στις 27 Ιανουαρίου 1994. Το σημείο 2.2 του προγράμματος αυτού διευκρινίζει:

«Η παρέμβαση των μετόχων στον λογαριασμό κεφαλαίου αποτιμάται σε 3 000 δισεκατομμύρια LIT, που αποτελεί το πρόσφορο ποσό για την πλήρη

σχεδόν ανασύσταση του κεφαλαίου της EniChem στο επίπεδο που προβλέπει η πράξη συστάσεως της εταιρίας (4 250 δισεκατομμύρια LIT), το οποίο μειώθηκε μετά από μη καλυφθείσες ζημίες. Η πραγματοποίηση της αυξήσεως του κεφαλαίου προβλέπεται για τον Ιούνιο του 1994».

- ε) κατά την Ιταλική Κυβέρνηση, η Επιτροπή πληροφορήθηκε την πρόθεση της κυβερνήσεως να πραγματοποιήσει την τρίτη εισφορά τον Φεβρουάριο του 1994, στο πλαίσιο της συμφωνίας Andreatta-Van Miert σχετικά με την αναδιάρθρωση ορισμένων ιταλικών επιχειρήσεων·
- στ) το σχέδιο αναδιάρθρωσεως υποβλήθηκε στη ΓΔ IV της Επιτροπής σε συνάντηση της 15ης Απριλίου 1994 και κοινοποιήθηκε επίσημα με το από 18 Μαΐου 1994 έγγραφο της Ιταλικής Κυβερνήσεως·
- ζ) με το από 6 Ιουνίου 1994 έγγραφο, η Ιταλική Κυβέρνηση βεβαίωσε στην Επιτροπή ότι το πρόγραμμα αναδιάρθρωσεως της EniChem αφορούσε όχι μόνον τις εισφορές που αποτελούσαν αντικείμενο της έρευνας η οποία κινήθηκε με το από 16 Μαρτίου 1994 έγγραφο της Επιτροπής, αλλά και την τρίτη εισφορά. Η Ιταλική Κυβέρνηση διευκρίνισε επίσης ότι οι από 18 Μαΐου 1994 παρατηρήσεις της αφορούσαν όλες τις πράξεις σχετικά με το κεφάλαιο της EniChem, περιλαμβανομένης και της τρίτης εισφοράς·
- η) κατά την ENI, η τρίτη εισφορά εγκρίθηκε επίσημα κατά τη γενική συνέλευση των μετόχων της EniChem στις 29 Ιουνίου 1994 και καταβλήθηκε εντός τριών μηνών μετά την επίδικη απόφαση της 27ης Ιουλίου 1994.

¹⁷³ Όσον αφορά τον σκοπό των τριών σχετικών εισφορών, η επίδικη απόφαση αναφέρει ότι οι δύο πρώτες είχαν ως αντικείμενο την κάλυψη των ζημιών που οφειλονταν σε μέτρα αναδιάρθρωσεως που παρατίθενται στην απόφαση και, κυρίως, στο κλείσιμο εγκαταστάσεων ή και ολόκληρων μονάδων παραγωγής. Κατά τις ENI και EniChem οι δύο πρώτες εισφορές είχαν επίσης ως αντικείμενο να επαναφέρουν το κεφάλαιο της EniChem στο επίπεδο που προέβλεπε αρχικά η συμφωνία μεταξύ του Ente Nazionali Idrocarburi και της Montedison SpA το 1989 (σκέψη 120, πιο πάνω). Ως προς την τρίτη εισφορά, από το πρόγραμμα αναδιάρθρωσεως προκύπτει ότι αυτή είχε επίσης ως αντικείμενο να επαναφέρει

το κεφάλαιο της EniChem, το οποίο εξανεμίστηκε από τις ζημίες της, στο υφιστάμενο κατά τη σύστασή της επίπεδο, καθώς και να χρηματοδοτήσει τα μέτρα αναδιαρθρώσεως (σκέψη 172, στοιχείο δ', πιο πάνω).

- 174 Κατά τα υπομνήματα της Επιτροπής και της Ιταλικής Κυβερνήσεως, κάθε μία από τις τρεις εισφορές πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο ευρείας δραστηριότητας αναδιαρθρώσεως των ιταλικών δημοσίων επιχειρήσεων, που συζητήθηκε με την Επιτροπή στο πλαίσιο της προπαρατεθείσας υποθέσεως EFIM και κατέληξε στη συμφωνία Andreatta-Van Miert. Η εκ μέρους της Ιταλικής Κυβερνήσεως γενική προσέγγιση της αναδιαρθρώσεως και της ιδιωτικοποίησεως της EniChem παρουσιάστηκε σε δύο έγγραφα που δημοσίευσαν οι ιταλικές αρχές τον Νοέμβριο του 1992 και τον Απρίλιο του 1993. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή εξήγησε ειδικά ενώπιον του Πρωτοδικείου ότι τα μέτρα αναδιαρθρώσεως που χρηματοδοτήθηκαν με τις δύο πρώτες εισφορές ακολουθούσαν συνεπή προσανατολισμό, είχαν δοθεί με λεπτομέρειες στο πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως που υποβλήθηκε στην Επιτροπή το 1994, το ίδιο δε το πρόγραμμα διευκρίνιζε τα μέτρα αναδιαρθρώσεως τα οποία ήταν αναγκαία για τη μείωση ή τον αναπροσανατολισμό των δραστηριοτήτων της EniChem. Η τρίτη εισφορά είχε ακριβώς προβλεφθεί στο πλαίσιο αυτού του προγράμματος αναδιαρθρώσεως.
- 175 Η εκτίμηση αυτή της Επιτροπής επιβεβαιώθηκε με το από 6 Ιουνίου 1994 έγγραφο της Ιταλικής Κυβερνήσεως, κατά το οποίο το πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως της EniChem, καθώς και οι από 18 Μαΐου 1994 παρατηρήσεις της Ιταλικής Κυβερνήσεως αφορούσαν όχι μόνον τις δύο πρώτες εισφορές, αλλά και την τρίτη.
- 176 Τέλος, όσον αφορά την κατάσταση της EniChem κατά την εποχή των τριών σχετικών εισφορών, από τις ετήσιες εκθέσεις της προκύπτει ότι οι συνολικές ζημίες της ανέρχονταν σε 1 542 δισεκατομμύρια LIT για το έτος που έληξε στις 31 Δεκεμβρίου 1992 και σε 2 677 δισεκατομμύρια LIT για το έτος που έληξε στις 31 Δεκεμβρίου 1993. Ομοίως, σύμφωνα με τις πλέον αισιόδοξες προβλέψεις της ENI, οι συσσωρευμένες ζημίες που προβλέπονταν για τα τέσσερα έτη 1994-1997 ανέρχονταν σε 2 452 δισεκατομμύρια LIT, ακόμη και μετά την τρίτη εισφορά των 3 000 δισεκατομμυρίων LIT και τα μέτρα αναδιαρθρώσεως που συνόδευαν την εισφορά αυτή [βλ. *Analisi di sensitività (Ipotesi migliorativa di scenario)*, που ετοιμάστηκε στις 13 Απριλίου 1994]. Προκύπτει, επομένως, ότι οι τωρινές και προβλεπόμενες τότε ζημίες της EniChem για τα έξι έτη 1992-1997 ανέρχονταν σε 6 671 δισεκατομμύρια LIT, ακόμη και μετά τις τρεις εισφορές οι οποίες συνολικά ανέρχονταν σε 4 794 δισεκατομμύρια LIT.

177 Σύμφωνα με τα υπομνήματα της Επιτροπής, η EniChem δεν είχε άλλη εναλλακτική λύση πλην της πτωχεύσεως μετά τις δύο πρώτες εισφορές. Η Επιτροπή αναφέρει ότι, «κατά τον χρόνο της εισφοράς των 3 000 δισεκατομμυρίων LIT, ο μέτοχος της EniChem, η ENI, βρισκόταν συνέχεια ενώπιον δύο εναλλακτικών λύσεων: είτε ανασύσταση του κεφαλαίου και αναδιάρθρωση, είτε να μην πράξει τίποτε και να αφήσει αυτόματα την EniChem να πτωχεύσει» (υπόμνημα αντικρούσεως σημείο A.I.14) και ότι, «χωρίς την τρίτη εισφορά και τη συνακόλουθη αναδιάρθρωση, οι ζημιές που υπέστη κανονικά η EniChem κατά το χρονικό αυτό διάστημα θα απορροφούσαν τα ίδια κεφάλαιά της εντός ενός ή δύο ετών και, επομένως, θα απαιτούσαν νέες εισφορές ή, ελλείψει αυτών, την εκκαθάριση της εταιρίας» (υπόμνημα ανταπαντήσεως σημείο D.15).

178 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι:

- το διοικητικό συμβούλιο της ENI αποφάσισε να πραγματοποιήσει κάθε μία από τις τρεις εισφορές σε περίοδο σχετικά σύντομη, μεταξύ Οκτωβρίου 1992 και Ιουλίου 1994. Πρέπει να παρατηρηθεί, ειδικότερα, ότι η απόφαση του διοικητικού συμβουλίου της ENI να πραγματοποιήσει τη δεύτερη εισφορά, τον Δεκέμβριο του 1993, και η απόφαση να εγκρίνει την τρίτη εισφορά στο πλαίσιο εγκρίσεως του προγράμματος αναδιρθρώσεως, στις 27 Ιανουαρίου 1994, γειτνιάζουν χρονικά πάρα πολύ.
- κάθε μία από τις τρεις εισφορές εντάσσεται στο πλαίσιο ενός συνεχούς προγράμματος που απέβλεπε στην αναδιοργάνωση της EniChem και, ειδικότερα, στο κλείσιμο των εγκαταστάσεων ή στον αναπροσανατολισμό ορισμένων δραστηριοτήτων της, καθώς και στην ανασύσταση του κεφαλαίου της που είχε εξανεμισθεί εξαιτίας των ζημιών. Όπως προέβλεπε η Επιτροπή ενώπιον του Πρωτοδικείου, η τρίτη εισφορά δεν ήταν παρά η λογική συνέχεια των μέτρων τα οποία είχαν χρηματοδοτηθεί με τις δύο πρώτες εισφορές και το πρόγραμμα αναδιρθρώσεως που εγκρίθηκε στις 27 Ιανουαρίου 1994 αποτελούσε απλώς την εφαρμογή των μέτρων αναδιρθρώσεως τα οποία ήταν ακόμη αναγκαία στο πλαίσιο ενός προγράμματος το οποίο χρονολογούνταν από το 1992. Ομοίως, κατά το από 6 Ιουνίου 1994 έγγραφο της Ιταλικής Κυβερνήσεως, μέτοχου της ENI, το πρόγραμμα αναδιρθρώσεως, καθώς και οι από 18 Μαΐου 1994 παρατηρήσεις της, αφορούσαν τόσο τις δύο πρώτες εισφορές όσο και την τρίτη.
- μετά τις δύο πρώτες εισφορές, η EniChem υφίστατο ακόμη σημαντικές ζημιές. Κατά την Επιτροπή, δεν ήταν καν ικανή να επιβιώσει στην αγορά βάσει μόνον των δύο πρώτων εισφορών, η δε εκκαθάριση της EniChem ήταν αναλόφρευκτη χωρίς την τρίτη εισφορά (σκέψη 177, πιο πάνω).

- 179 Το Πρωτοδικείο καταλήγει, επομένως, στο ότι υπήρχαν τότε σοβαρές ενδείξεις ικανές να δημιουργήσουν αμφιβολίες ως προς το ζήτημα αν οι τρεις επίδικες εισφορές, μολονότι καταβληθείσες σε διαφορετικές στιγμές εντός χρονικής περιόδου σχετικά σύντομης, περιλαμβανόμενη μεταξύ Οκτωβρίου 1992 και Οκτωβρίου 1994, δεν έπρεπε να θεωρηθούν, στην πραγματικότητα, ως σειρά συνδεδεμένων εισφορών, οι οποίες χορηγήθηκαν στο πλαίσιο μιας συνεχούς διαδικασίας αναδιαρθρώσεως η οποία είχε αρχίσει το 1992, και με κοινό αντικείμενο τη χρηματοδότηση των αναγκαίων μέτρων αναδιαρθρώσεως και ανασυστάσεως του κεφαλαίου της EniChem το οποίο είχε εξανεμιστεί εξαιτίας των ζημιών. Ομοίως, οι προαναφερθείσες περιστάσεις έπρεπε να είχαν δημιουργήσει αμφιβολίες ως προς το ζήτημα αν χάρη μόνο σ' αυτή τη σειρά εισφορών, εξεταζομένων ως σύνολο, το πρόγραμμα αναδιαρθρώσεως είχε πιθανότητες αποκαταστάσεως της βιωσιμότητας της EniChem.
- 180 Υπό τις ειδικές αυτές περιστάσεις της συγκεκριμένης περιπτώσεως, το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι η Επιτροπή έπρεπε να έχει αμφιβολίες ως προς το αν η τρίτη εισφορά αφίστατο αρχοϋντως των δύο πρώτων ώστε να μπορεί να αναλυθεί ανεξάρτητα από αυτές. Επομένως, δεν ήταν σε θέση να εκτιμήσει αν η απόφαση της ENI να πραγματοποιήσει την τρίτη αυτή εισφορά μπορούσε να θεωρηθεί ως απόφαση λαμβανομένη από ιδιώτη επενδυτή σε οικονομία αγοράς.
- 181 Δεύτερον, όσον αφορά το ζήτημα αν, έστω και αν υποτεθεί ότι η τρίτη εισφορά ήταν δυνατό να εκτιμηθεί χωριστά από τις δύο πρώτες, η τωρινή αξία της μελλοντικής ικανότητας αυτοχρηματοδοτήσεως ήταν τέτοια ώστε ένας ιδιώτης επενδυτής θα προέβαινε στην εισφορά αυτή, το Πρωτοδικείο παρατηρεί, κατ' αρχάς, ότι η Επιτροπή επισύναψε στις από 30 Ιουνίου 1997 παρατηρήσεις της έναν υπολογισμό της τωρινής αξίας της μελλοντικής ικανότητας αυτοχρηματοδοτήσεως της EniChem. Ο υπολογισμός αυτός εμφανίζεται στον πίνακα QI/1, με ημερομηνία 1η Ιουλίου 1994. Τα συσσωρευμένα κέρδη (ή ζημιές) της EniChem υπολογιζόμενα με τωρινή αξία και συντελεστή 12 % για την περίοδο μεταξύ Αυγούστου 1994 και 2005 σημειώνονται, στη σειρά 4 του πίνακα QI/1, με αριθμό μικρότερο των 34 δισεκατομμυρίων LIT. Κατά τις παρατηρήσεις της Επιτροπής, η καθαρή τωρινή αξία της ικανότητας αυτοχρηματοδοτήσεως της EniChem σημειώνεται, στη σειρά 5 του πίνακα αυτού, Συσσωρευμένη αξία των ιδίων κεφαλαίων (Cumulated equity value), με τον αριθμό 2 966 δισεκατομμύρια LIT. Η ερμηνεία αυτή του πίνακα QI/1 επιβεβαιώθηκε κατά τη συνεδρίαση της 23ης Σεπτεμβρίου 1997 από τον Spagnolli, υπάλληλο που είχε την ευθύνη της καταρτίσεώς του.

- 182 Με το από 26 Σεπτεμβρίου 1997 έγγραφό της, με το οποίο πληροφόρησε το Πρωτοδικείο ότι, παρά το γεγονός ότι έφερε ημερομηνία 1η Ιουλίου 1994 ο πίνακας QI/1 δεν είχε ετοιμαστεί πριν από την επίδικη απόφαση, αλλ' αποτελούσε αναπαράσταση, από τον Spragnolli, των υπολογισμών στους οποίους προέβη τότε, η Επιτροπή επιβεβαίωσε ότι ο πίνακας QI/1 επαναλάμβανε το είδος των υπολογισμών που είχαν όντως χρησιμεύσει ως βάση της επίδικης αποφάσεως. Με το από 16 Οκτωβρίου 1997 έγγραφό της προς το Πρωτοδικείο, η Επιτροπή επιβεβαίωσε ειδικότερα ότι «(εμμένει) πλήρως στο ότι οι περιγραφείσες ενώπιόν του Πρωτοδικείου μέθοδοι και οι οποίες αφορούσαν τον υπολογισμό της αποδόσεως της εισφοράς κεφαλαίου και της καθαρής τωρινής αξίας της μελλοντικής ικανότητας αυτοχρηματοδότησεως (ήσαν) εκείνες οι οποίες (είχαν) χρησιμοποιηθεί για τη λήψη της αποφάσεως της Επιτροπής και ότι αυτές οι μέθοδοι (είχαν) καταλήξει στα αποτελέσματα που περιλαμβάνονται στην απόφαση και εξηγήθηκαν στο Πρωτοδικείο, περιλαμβανομένων και των αποτελεσμάτων που περιέχονται στον πίνακα QI/1, του οποίου το πρωτότυπο δεν (βρισκόταν) πλέον στον φάκελο. Οι Spragnolli και Feltkamp που αμφότεροι ήσαν παρόντες στη συνεδρίαση της 23ης Σεπτεμβρίου 1997, (μπορούσαν) να επιβεβαιώσουν τα περιστατικά αυτά».
- 183 Εν συνεχεία, σε απάντηση νέας ερωτήσεως του Πρωτοδικείου της 13ης Οκτωβρίου 1997, η Επιτροπή, με το από 11 Νοεμβρίου 1997 έγγραφο, προσκόμισε νέους υπολογισμούς της καθαρής τωρινής αξίας της ικανότητας αυτοχρηματοδότησεως της EniChem. Οι υπολογισμοί αυτοί περιλαμβάνονται ειδικότερα στον πίνακα A, ο οποίος εμφανίζει τέσσερις κρίσιμες διαφορές σε σχέση με τον πίνακα QI/1.
- 184 Πρώτον, τα συσσωρευμένα κέρδη (ή ζημίες) της EniChem, υπολογιζόμενα με τωρινή αξία για την περίοδο μεταξύ 1994 και 2005, εμφανίζονται, στη σειρά 4 του πίνακα A, με αριθμό μικρότερο των 3 034 δισεκατομμυρίων LIT, αντί του αντίστοιχου μικρότερου αριθμού των 34 δισεκατομμυρίων LIT που εμφανίζεται στη σειρά 4 του πίνακα QI/1.
- 185 Δεύτερον, στον πίνακα A η ζημία των 3 034 δισεκατομμυρίων LIT αντισταθμίζεται εν μέρει με τον υπολογισμό μιας υπολειμματικής αξίας που αποδίδεται στην EniChem το 2005, ύψους 1 531 δισεκατομμυρίων LIT (βλ. τη νέα στήλη «Υπολειμματική αξία»). Ο υπολογισμός αυτός δεν περιλαμβάνεται στον πίνακα QI/1.

- 186 Τρίτον, η μικρότερη των 3 034 δισεκατομμυρίων ΛΙΤ συσσωρευμένη ζημία της EniChem κατά την περίοδο έως το 2005 αντισταθμίζεται επίσης από τον συνυπολογισμό της αξίας των υφισταμένων ιδίων κεφαλαίων της EniChem τον Ιούλιο του 1994. Πράγματι, από τη νέα σειρά 6 του πίνακα Α (Υφιστάμενα ίδια κεφάλαια στις 31.7.1994 «existing equity at 31/7/1994») προκύπτει ότι τα ίδια αυτά κεφάλαια ύψους 1 950 δισεκατομμυρίων ΛΙΤ ελήφθησαν υπόψη προς συμψηφισμό των ζημιών της EniChem για τα έτη 1994-1996, που εκτίθενται στη σειρά 3 του πίνακα QI/1 και του πίνακα Α, οι οποίες ανέρχονται σε 1 514 δισεκατομμύρια ΛΙΤ. Ο υπολογισμός αυτός δεν περιλαμβάνεται στον πίνακα QI/1, ο οποίος δεν αποδίδει καμία αξία σ' αυτά τα ίδια κεφάλαια (βλ. την υποσημείωση 5 του πίνακα QI/1).
- 187 Τέταρτον, ο υπολογισμός της συσσωρευμένης αξίας των ιδίων κεφαλαίων που περιλαμβάνεται στη σειρά 5 του πίνακα QI/1, η οποία, κατά τις παρατηρήσεις της Επιτροπής της 30ής Ιουνίου 1997, αντιπροσωπεύει την τωρινή καθαρή αξία της ικανότητας αυτοχρηματοδότησεως της EniChem στην οποία αναφέρεται το σημείο 4 της επίδικης απόφασεως, δεν διαδραματίζει πλέον κανένα ρόλο στους υπολογισμούς που περιέχει ο πίνακας Α.
- 188 Εξάλλου, από το έγγραφο της Επιτροπής της 11ης Νοεμβρίου 1997 και τις δηλώσεις της κατά τη συνεδρίαση της 17ης Μαρτίου 1998 προκύπτει ότι η Επιτροπή θεώρησε εσφαλμένους και, επομένως, εγκατέλειψε τους υπολογισμούς του πίνακα QI/1, ενώ, σύμφωνα με τις εξηγήσεις που έδωσε με τις παρατηρήσεις της της 30ής Ιουνίου 1997, στη συνεδρίαση της 23ης Σεπτεμβρίου 1997 και στα έγγραφα της 26ης Σεπτεμβρίου και 16ης Οκτωβρίου 1997, οι υπολογισμοί αυτοί είναι εκείνοι στους οποίους προέβη τότε για να υποστηρίξει το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε με την επίδικη απόφαση ως προς τη στάση ενός ιδιώτη επενδυτή.
- 189 Ως προς τον ισχυρισμό της Επιτροπής, που προβλήθηκε με τις παρατηρήσεις της της 11ης Νοεμβρίου 1997, ότι δεν είναι οι υπολογισμοί που περιέχονται στον πίνακα QI/1 αλλά εκείνοι του πίνακα Α οι οποίοι χρησίμευσαν ως βάση για την επίδικη απόφαση, το Πρωτοδικείο δεν είναι σε θέση να διακριβώσει, στα γραπτά υπομνήματα της Επιτροπής, κανένα ίχνος της προσεγγίσεως που υιοθετήθηκε στον εν λόγω πίνακα Α. Το Πρωτοδικείο παρατηρεί, ειδικότερα, ότι κατά τον πίνακα Α η αποδοτικότητα της επενδύσεως εξαρτάται, μεταξύ άλλων, από τον συνυπολογισμό, προς αντιστάθμιση των ζημιών της EniChem κατά την

περίοδο 1994 έως 1996, του ποσού των 1 950 δισεκατομμυρίων LIT το οποίο, κατά τον πίνακα Α, αντιπροσώπευε την αξία, τότε, των ιδίων κεφαλαίων της EniChem. Όμως, αντίθετα προς την προσέγγιση που υιοθετήθηκε στον πίνακα Α, η Επιτροπή ισχυρίστηκε, στα σημεία 17 έως 19 του υπομνήματος αντικρούσεως, ότι κρίθηκε φρόνιμο να υποτεθεί, για τους σκοπούς του υπολογισμού της, «ότι η υφιστάμενη επένδυση της ENI στην EniChem τον Ιούλιο του 1994 ήταν ήδη μηδενική». Η υπόθεση αυτή στηρίζει επίσης τον πίνακα QI/1 όπως αποδεικνύει η υποσημείωσή του 5. Ομοίως, δεν γίνεται επίκληση της προσεγγίσεως του πίνακα Α ούτε με τις παρατηρήσεις της Επιτροπής της 30ής Ιουνίου 1997 ούτε από τον υπάλληλο που είχε τότε την ευθύνη των σχετικών υπολογισμών, κατά τη συνεδρίαση της 23ης Σεπτεμβρίου 1997.

- 190 Πρέπει επίσης να παρατηρηθεί ότι, κατά την Επιτροπή, ο πίνακας Α βασίζεται απλώς στις «αναμνήσεις» των ενδιαφερομένων υπαλλήλων, δηλαδή των Sraggnolli, Feltkamp και Owen. Όμως, ο πίνακας Α δεν έχει λογική αντιστοιχία με τις εξηγήσεις που παρέσχε ο Sraggnolli στο Πρωτοδικείο κατά τη συνεδρίαση της 23ης Σεπτεμβρίου 1997. Εξάλλου, η Επιτροπή είχε ήδη ισχυριστεί, με το από 16 Οκτωβρίου 1997 έγγραφό της, ότι ούτε ο Feltkamp ούτε ο Owen ενθυμούνταν το ακριβές περιεχόμενο των πινάκων οι οποίοι είχαν χρησιμοποιηθεί κατά την κατάρτιση της επίδικης αποφάσεως. Επιπροσθέτως, στο σημείο 8 των από 11 Νοεμβρίου 1997 παρατηρήσεών της, η Επιτροπή ισχυρίστηκε ότι κανένας δεν θυμόταν τον ακριβή υπολογισμό της υπολειμματικής αξίας της EniChem.
- 191 Από τα στοιχεία αυτά προκύπτει ότι η Επιτροπή δεν κατόρθωσε να αποδείξει ότι οι υπολογισμοί που επαναλαμβάνονται στον πίνακα Α είχαν όντως γίνει με σκοπό τη λήψη της επίδικης αποφάσεως, προκειμένου να δικαιολογήσουν το συμπέρασμα ότι η πραγματική καθαρή αξία της μελλοντικής ικανότητας αυτοχρηματοδοτήσεως ήταν τέτοια ώστε η τρίτη εισφορά θα μπορούσε να γίνει από ιδιώτη επιχειρηματία σε οικονομία αγοράς. Εξάλλου, δεν αμφισβητείται ότι η Επιτροπή δεν επικαλείται πλέον τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στον πίνακα QI/1 και ότι ούτε τα στοιχεία που επαναλαμβάνονται στον πίνακα Β ούτε εκείνα που επικαλέστηκαν οι ENI και EniChem κατά τη διάρκεια της δίκης χρησιμοποιήθηκαν κατά τη λήψη της επίδικης αποφάσεως.
- 192 Επομένως, το Πρωτοδικείο δεν είναι σε θέση να προσδιορίσει σε ποιους υπολογισμούς προέβη τότε η Επιτροπή για να στηρίξει το συμπέρασμά της ότι ένας ιδιώτης επενδυτής θα πραγματοποιούσε την τρίτη εισφορά.

- 193 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι το γεγονός ότι η Επιτροπή προσκόμισε, κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, αντιφατικούς υπολογισμούς, χωρίς να μπορεί να αποδείξει σε ποιους υπολογισμούς προέβη τότε για να καταλήξει, από την προκαταρκτική φάση της εξετάσεως της επίδικης τρίτης εισφοράς, ότι «η καθαρή τωρινή αξία της μελλοντικής ικανότητας αυτοχρηματοδοτήσεως αντιστοιχεί ακριβώς σ' αυτή την επένδυση των 3 000 δισεκατομμυρίων LIT» και ότι, επομένως, επρόκειτο για εισφορά «η οποία μπορούσε να πραγματοποιηθεί από ιδιώτη επενδυτή σε οικονομία αγοράς» πιστοποιεί, στην προκειμένη περίπτωση, την ύπαρξη σοβαρών δυσχερειών ως προς το ζήτημα αν η εισφορά αυτή δεν αποτελούσε, όπως και οι δύο πρώτες εισφορές, κρατική ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης.
- 194 Το συμπέρασμα αυτό δεν αναιρείται από το επιχείρημα των ENI και EniChem ότι, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου (απόφαση ENI-Lanerossi, σκέψη 21), η διαπίστωση, με την επίδικη απόφαση, ότι η τελευταία αυτή εισφορά των 3 000 δισεκατομμυρίων LIT μπορούσε να πραγματοποιηθεί από ιδιώτη επενδυτή σε οικονομία αγοράς μπορεί να δικαιολογηθεί, πέραν της οικονομικής της αποδοτικότητας, από επί μέρους εκτιμήσεις οι οποίες χαρακτηρίζουν ειδικότερα τις μητρικές εταιρίες ενός ομίλου ο οποίος επενδύει σε μια από τις θυγατρικές του. Συναφώς, αρκεί πράγματι η διαπίστωση ότι, όπως δέχθηκε η Επιτροπή (βλ., πιο πάνω, σκέψη 107), η τελευταία δεν βασίστηκε επί των εκτιμήσεων αυτών, στην απόφασή της, για να καταλήξει στο ότι η τρίτη εισφορά δεν περιείχε κανένα στοιχείο ενισχύσεως, λαμβανομένου υπόψη του ότι η Επιτροπή δεν είχε καμία αμφιβολία ως προς την αποδοτικότητα της εν λόγω εισφοράς.
- 195 Το ίδιο ισχύει και όσον αφορά το επιχείρημα που προέβαλε η Επιτροπή κατά τη συνεδρίαση της 17ης Μαρτίου 1998, ότι ένας ιδιώτης επενδυτής θα προέβαινε στην τρίτη εισφορά βάσει μόνον του σημείου 4, τρίτο εδάφιο, δεύτερη φράση, κατά το οποίο: «από το 1998 προβλέπεται πλήρης αποκατάσταση του επιπέδου των κερδών, τα οποία θα είναι ελαφρά υψηλότερα από την ελάχιστη απόδοση που είναι αποδεκτή για έναν ιδιώτη μέτοχο». Πράγματι, πρέπει να παρατηρηθεί εκ νέου ότι η διαπίστωση αυτή έχει δευτερεύουσα μόνο σημασία στην επίδικη απόφαση, σε σχέση με τον υπολογισμό στον οποίο παραπέμπει το σημείο 4, τρίτο εδάφιο, τρίτη φράση. Εξάλλου, η επιχειρηματολογία αυτή δεν λαμβάνει υπόψη τις ζημιές της EniChem για τα έτη 1994 έως 1997, οι οποίες υπερβαίνουν τα 2 400 δισεκατομμύρια LIT (βλ., πιο πάνω, σκέψη 176).
- 196 Όσον αφορά το επιχείρημα που προέβησαν η Ιταλική Δημοκρατία, η ENI και η EniChem ότι, εν πάση περιπτώσει, οι τρεις εισφορές δεν έγιναν από το κράτος ή

με κρατικούς πόρους, κατά την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης, αρκεί η διαπίστωση ότι η Επιτροπή δεν δέχθηκε το επιχείρημα αυτό με την επίδικη απόφαση. Επομένως, δεν μπορεί να γίνει επίκλησή του στο πλαίσιο του ελέγχου νομιμότητας στον οποίο προβαίνει το Πρωτοδικείο.

- 197 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι η Επιτροπή δεν ήταν σε θέση, κατά το πέρας της πρώτης εξετάσεως βάσει του άρθρου 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης, να υπερβεί όλες τις δυσχέρειες που συνδέονται με το ζήτημα αν η τρίτη εισφορά συνιστούσε ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης.
- 198 Το Πρωτοδικείο υπογραμμίζει, εξάλλου, ότι η διαδικασία του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης βρισκόταν ήδη σε εξέλιξη όσον αφορά τις δύο πρώτες εισφορές, οι οποίες είχαν θεωρηθεί κρατικές ενισχύσεις. Οι σοβαρές αμφιβολίες που η Επιτροπή έπρεπε να έχει ως προς την τρίτη εισφορά αφορούν ακριβώς το ζήτημα αν η εισφορά αυτή έπρεπε να αποτιμηθεί μαζί με τις δύο πρώτες προκειμένου να προσδιοριστεί αν συνιστούσε κρατική ενίσχυση ή επένδυση η οποία πληρούσε το κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή σε οικονομία αγοράς. Εξάλλου, το ποσό της τρίτης εισφοράς (3 000 δισεκατομμύρια LIT) ήταν σημαντικά υψηλότερο εκείνου των δύο πρώτων εισφορών μαζί (1 794 δισεκατομμύρια LIT), οι οποίες τελούσαν ήδη υπό εξέταση.
- 199 Δεν αμφισβητείται ότι, στην προκειμένη περίπτωση, η Επιτροπή ουδέποτε εξέτασε την τρίτη εισφορά υπό την άποψη του συμβιβαστού αυτής με την κοινή αγορά.
- 200 Υπό τις ειδικές αυτές περιστάσεις, προκύπτει ότι η Επιτροπή, περατώνοντας την εξέταση της τρίτης εισφοράς βάσει του άρθρου 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης, ενώ δεν ήταν σε θέση να υπερβεί τις δυσχέρειες ως προς το ζήτημα αν η εισφορά αυτή συνιστούσε ενίσχυση, και χωρίς να εξετάσει αν η εισφορά συμβιβαζόταν με την κοινή αγορά, προσέβαλε τα δικαιώματα της προσφεύγουσας ως ενδιαφερομένου προσώπου κατά την έννοια του άρθρου 93, παράγραφος 2, της Συνθήκης.
- 201 Επομένως, η επίδικη απόφαση πρέπει γι' αυτόν τον λόγο να ακυρωθεί, χωρίς να είναι αναγκαίο το Πρωτοδικείο να αποφανθεί επί των άλλων λόγων και επιχειρημάτων που προέβαλε η προσφεύγουσα.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 202 Κατά το άρθρο 87, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα εφόσον υπήρξε σχετικό αίτημα. Κατά το άρθρο 87, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας, το Πρωτοδικείο μπορεί να κατανείμει τα δικαστικά έξοδα σε περίπτωση μερικής ήττας των διαδίκων. Στην προκειμένη περίπτωση, η Επιτροπή ηττήθηκε ως προς τα αιτήματά της σχετικά με την τρίτη εισφορά, ενώ η προσφεύγουσα ηττήθηκε ως προς τα αιτήματά της σχετικά με τις δύο πρώτες εισφορές. Υπό τις περιστάσεις αυτές, πρέπει να καταδικαστεί η Επιτροπή να φέρει, εκτός των δικαστικών της εξόδων, τα 2/3 των εξόδων της προσφεύγουσας.
- 203 Βάσει του άρθρου 87, παράγραφος 4, του Κανονισμού Διαδικασίας, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ιταλική Δημοκρατία, η ENI και η EniChem φέρουν τα δικαστικά τους έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ (δεύτερο πενταμελές τμήμα)

αποφασίζει:

- 1) Ακυρώνει την από 27 Ιουλίου 1994 απόφαση της Επιτροπής σχετικά με τις ενισχύσεις που η Ιταλία αποφάσισε να χορηγήσει στην επιχείρηση Eni-Chem SpA στο μέτρο που η απόφαση περατώνει τη διαδικασία εξέτασεως που προβλέπει το άρθρο 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης αναφορικά με την εισφορά 3 000 δισεκατομμυρίων ιταλικών λιρών που διαλαμβάνει η απόφαση αυτή.

2) Απορρίπτει κατά τα λοιπά την προσφυγή ως απαράδεκτη.

3) Η Επιτροπή φέρει τα έξοδά της, καθώς και τα δύο τρίτα των εξόδων της προσφεύγουσας. Η προσφεύγουσα φέρει το ένα τρίτο των εξόδων της.

4) Το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ιταλική Δημοκρατία, η ENI SpA και η EniChem SpA φέρουν τα δικά τους έξοδα.

Καλογερόπουλος

Briët

García-Valdecasas

Bellamy

Potocki

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 15 Σεπτεμβρίου 1998.

Ο Γραμματέας

H. Jung

Ο Πρόεδρος

A. Καλογερόπουλος